

XXXII. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Had- és Rendészettudományi Szekció
Gödöllő, 2015. április 15-17.
Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar
Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Az áruházi ruhalopások kriminalisztikai aspektusai

Jelige: *karóra*

Pályamunka lezárásának időpontja: *2014. december*

2015.

*„Aki a ruha szerint ítél,
maga is azáltal ítéltetik
meg.”*

Hioszi Tatiosz

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS.....	3
2. ALAP-, ELMÉLETI KÉRDÉSEK.....	5
3. BOLTI LOPÁS A VAGYON ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK RENDSZERÉBEN, BŰNTETŐ-JOGI MEGKÖZELÍTÉSE.....	6
3.1. LOPÁS.....	6
3.2. LOPÁS CSOPORTOSÍTSA	7
3.3. A LOPÁS ELHATÁROLÁSÁNAK KÉRDÉSKÖRE.....	7
3.4. SZABÁLYSÉRTÉS TÜKRÉBEN.....	8
3.4.1. Szabálysértést bűncselekménnyé transzformáló körülmények	9
3.5. BŰNCSELEKMÉNY TÜKRÉBEN	11
3.5.1. Bűncselekményt súlyosabban büntetendő bűncselekménnyé transzformáló körülmények:	13
3.6. DOGMATIKAI KÉRDÉS, A KÍSÉRLET ÉS A BEFEJEZETT BOLTI LOPÁS ELHATÁROLÁSA.....	13
4. A LOPÁS KRIMINOLÓGIAI MEGKÖZELÍTÉSE	16
4.1. AZ ELKÖVETŐKKEL KAPCSOLATOS OKSÁGI TÉNYEZŐK.....	18
4.1.1. Egyéni szükségletek kielégítése, egzisztencianövelés	19
4.1.2. Anyagi hasznoszerzés.....	20
5. A VÉDELEM SAJÁTOSságAI	22
5.1. A LEGKIEMLEKEDŐBB VESZTESÉGFORRÁSOK:.....	23
5.2. RUHÁZATI KERESKEDELEMBEN ALKALMAZOTT ÁRUVÉDELMI, VAGYONVÉDELMI MÓDSZEREK, TECHNIKÁK:	24
5.2.1. Áttekinthető, átlátható eladótér:	25
5.2.2. Megfelelő számú eladó jelenlét az üzletben, munkaszervezés.....	25
5.2.3. Biztonsági őr alkalmazása.....	26
5.2.4. Optikai módszerek.....	27
5.2.5. Mechanikai áruvédelmi rendszerek.....	27
5.2.6. Elektronikus áruvédelmi rendszerek (ElectronicArticleSurveillance, vagyis E.A.S)	28
5.2.6.1. Történeti áttekintés:	28
5.2.6.2. Fő technológiák:.....	28
5.2.6.3. Címkék, etikettek:	29
5.2.6.4. Forráscímkézés (sourcetagging).....	31
5.3. AZ ÁRUVÉDELMI ESZKÖZÖK HATÁSTALANÍTÁSA.....	32
6. ELKÖVETÉSI MÓDSZEREK, ESETTANULMÁNYOK.....	33
6.1. EGYSZERŰ LOPÁS	33
6.2. DOLOG ELLENI ERŐSZAKKAL MEGVALÓSÍTOTT.....	33
6.2.1. Állagsérelem okozásával	33
6.2.1.1. „Aláöltözős, szoknyába rejtős” módszer, bugazseb használata	34
6.2.1.1.1. Esettanulmány:	35
6.2.1.2. „Trükkös lopás”	38
6.2.2. Állagsérelem okozása nélkül, árnyékolási technikák.....	40
6.2.2.1. „betakarós” módszer	40
6.2.2.2. „bélelt táska”	40
6.2.2.3. Billenő fedeles táska	41
6.3. ELKÖVETŐI SZEREPEK	42

7. LOPÁS NYOMOZÁSA	44
7.1. TUDOMÁSRA JUTÁS TIPIKUS MÓDJAI:	44
7.2. A NYOMOZÁST BEFOLYÁSOLÓ KÖRÜLMÉNYEK.....	45
7.3. A FOLYTATÓLAGOSSÁG ÉS AZ ÜZLETSZERŰSÉG SPECIÁLIS KÉRDÉSEI BOLTI LOPÁSOK ESETÉN	47
7.3.1. <i>Nyomozás problémái, és az elbírálás követelménye</i>	48
7.3.2. <i>Vizsgálandó problémák köre</i>	48
7.3.3. <i>Megszüntetett nyomozás esetei</i>	49
8. ÉRTÉKESÍTÉSI LEHETŐSÉGEK	50
9. A MEGELŐZÉS SPECIÁLIS FELADATAI	52
IRODALOMJEGYZÉK.....	55

1. BEVEZETÉS

A TDK dolgozatom témája az áruházi lopások témakörét öleli fel, különös tekintettel a ruházati termékek eltulajdonítására. Rendkívül fontosnak tartom, hogy foglalkozzunk ezzel a témával, hiszen statisztikai adatokból egyértelműen leolvasható, hogy vagyon elleni bűncselekmények közül a lopások száma évek óta 60-70 százalék körül stagnál.¹ Ebből következik, hogy az egy év alatt elkövetett össz-bűncselekmények számához viszonyítva is kiemelkedő 40-50 százalék közötti². A rendőrség szignifikáns feladatának tekintem a lopások visszaszorítását, felderítését, a leghatékonyabb eszközzel a bűnmegelőzéssel.

Először ismertetném a témaválasztásomnak az okát, amely inspirált arra, hogy kiragadjam és feldolgozzam egy dolgozat keretében. A dolgozatom egy olyan téma tükrében íródott, amely egy kisebb halmazra az áruházi lopásoknak, de túlnyomó részt helytállóak a leírtak az egész nagy halmazra egy két specifikumtól eltérően. A project kiragadásának a háttérben az áll, hogy véleményem szerint célirányosan a ruházati termékek lopását egy egészen új keletű irányként foghatjuk fel. Napjainkban már elérte azt a szintet, hogy a bűnözők kifejezett célcsoportja a ruházati cikkek. A fent nevezett bűncselekmény köré már a bűnözői társadalom egy része kifejezetten szakosodik. A vállalkozások ezt felismervén, nagyobb összegeket fektetnek a vagyonvédelmi technológiákba és ez által a lopással okozott kár elkerülésére.

Másrészt a rendőrségnek is felismervén az ismétlődő, sokasodó elkövetéseket reagálnia kell és minden törvényes eszköz, módszer bevetésével visszaszorítani a bűnözést. Társadalmunkban a bűnözés jelen van, nem az a feladatunk, hogy végérvényesen kizárjuk, mert ha a realitás talaján maradunk, akkor egy szóval jellemezném lehetetlen. Viszont a bűnözés egy megfelelő szinten tartása a bűnüldöző szervek egy, ha nem a legfőbb feladata. Szembe kell nézzünk a valósággal, hogy az állam önmaga (bűnüldöző szerveken keresztül) nem képes diadalra a bűnözés elleni harcban. Fel kell ismernünk azt a tényt, hogy az együttműködés a civil szervezetekkel, személyekkel, gazdasági társaságokkal a legcélravezetőbb eszköze a bűnmegelőzésnek. Ideje belátni, hogy a lakosság kulcsszereplője a bűncselekmények számszerű növekedésének megakadályozásában, az egyének tevőlegessége nem pótolható.

¹Bűncselekmények statisztikai adataiból számolva: <http://www.mklu.hu/repository/mkudok1751.pdf> (2014.10.11.)

²Bűncselekmények statisztikai adataiból számolva: <http://www.mklu.hu/repository/mkudok1751.pdf> (2014.10.11.)

A dolgozatom célja, hogy átfogó képet nyújtson elsősorban az elkövetési módszerekről, amelyeknek az ismerete elősegíti mind a bűnüldözési, mind a bűnmegelőzési feladatok ellátását. Reményeim szerint minden mélyen tisztelt olvasóm kamatoztatni tudja a leírtakat esetleges feladataik ellátásához, vagy megfelelő az ismeretanyaguk bővítéséhez. Másodlagosan a dolgozatom foglalkozik a jogi elhatárolás kérdéskörével, alapfokon az elkövetők kriminológiai jellemzőivel, vagyonvédelmi eszközökkel, technikákkal, nyomozás specialitásával, értékesítési lehetőségekkel és végezetül a rendőrség speciális bűnmegelőzési feladataival.

2. ALAP-, ELMÉLETI KÉRDÉSEK

Választott témám érdemi vizsgálata előtt fontosnak találtatik néhány alap-, elméleti kérdés tisztázása. Mindenekelőtt azt, hogy egzaktan mi is az a bűnözés?

„A bűnözés történelmileg változó, társadalmilag meghatározott tömegjelenség, amely meghatározott területen és időszakban elkövetett bűncselekmények és elkövetőik összességéből áll.”³

A definícióból kitűnik, hogy

- „a bűnözés tartalma és terjedelme történelmileg változó, amely minden esetben visszavezethető az adott ország egy azon időben társadalmi, gazdasági, politikai és kulturális viszonyaira.
- a bűnözés társadalmi tömegjelenség, mert hatását az egész társadalomra fejti ki, jelenléte mindenki számára ismert.
- a bűnözést meghatározott területen és időszakban kell vizsgálnunk, tehát a tanulmányozáskor mindig konkretizálni kell a vizsgálatot egy földrajzi területre és egy intervallumra.
- az elkövetett bűncselekmények és elkövetőinek összessége adja meg a definíció utolsó fogalmi elemét, amelyből megállapítást nyer, hogy a kor bűnözésének eleme egyaránt a vizsgált időszakban elkövetett összes bűncselekmény - beleértve az ismerté vált és a látens bűncselekményeket is- és azok minden elkövetője. Fontos, hogy mindazon eseteket is magába foglalja, amikor valamely büntethetőségi akadály megléte miatt végül nem történik büntetőjogi felelősségre vonás. Például az elkövető nem felel meg az általános alannyá válás feltételeinek, de a cselekménye beletartozik a bűnözés körébe.”⁴

³Dr. Balláné-Dr. Lakatos Kriminálisztika I. A kriminálisztika egyes elméleti kérdései, Kriminálisztikai jegyzetek és tanulmányok sorozata 2012. 9. oldal

⁴Dr. Balláné-Dr. Lakatos Kriminálisztika I. A kriminálisztika egyes elméleti kérdései, Kriminálisztikai jegyzetek és tanulmányok sorozata 2012. 9. oldal

3. BOLTI LOPÁS A VAGYON ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK RENDSZERÉBEN, BÜNTETŐ-JOGI MEGKÖZELÍTÉSE

Vagyon elleni bűncselekmények a 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről (a továbbiakban Btk.) rendszerében a XXXVI. Fejezetben kaptak helyet. „E fejezet rendeli szankcionálni azokat a magatartásokat, amelyek a vagyoni viszonyok fennálló rendjét sértik, vagy veszélyeztetik.”⁵ A vagyon elleni bűncselekmények szankcionálását, már az első kodifikált törvénykönyvek is tartalmazták (Manu törvénykönyve, római XII. táblás törvények). A történelem példáiból merítve napjainkban is kiemelt bűncselekménynek számít, hiszen az összбүнözés legmagasabb hányadát teszi ki.

A vagyon elleni bűncselekmények sok szempont szerint csoportosíthatóak. Jelen esetben egy rendkívül egyszerű megközelítéssel csoportosítanám, amely segítségével jutunk el a dolgozatom fő témájához.

1. vagyon elleni erőszakos bűncselekmények (kifosztás, rablás, zsarolás... stb.)
2. nem erőszakos vagyon elleni bűncselekmények (**lopás**, csalás)

A lopás bűncselekményt még számos csoportba sorolhatnánk (szándékos vagyon elleni bűncselekmények, egyenes szándékkal elkövető vagyon elleni bűncselekmények, más aspektusból elkövetési tárgy szerint, eredmény szerint...) de jelen dolgozat témája függvényében erre az egyszerű felosztásra esett a választásom.

3.1. Lopás

*A lopás fogalmilag idegen dolog mástól elvétele, jogtalan eltulajdonítás céljából.*⁶

Idegen egyrészt azért, mert nem az elkövető tulajdona, másrészt meghatározott személy tulajdona; *dolog*, „minden testi tárgy, amely emberi uralom alá hajtható, térbeli kiterjedése és értéke van”⁷; *mástól elvétel*, a dolog korábbi birtokállapotának megszüntetése, így az elkövető birtokába kerül a rendelkező akarata ellenére (*apprehensio*); *jogtalan eltulajdonítás*, ha az elvételt sem jogszabály sem a birtokos nem engedélyezte.

⁵Dr. Kovács Gyula A lopás nyomozása, RTF. 2008. 6. oldal

⁶Dr. Kovács Gyula A lopás nyomozása, RTF. 2008. 6. oldal

⁷Dr. Kovács Gyula A lopás nyomozása, RTF. 2008. 6. oldal

3.2. Lopás csoportosítása

A lopás számtalan aspektusból csoportosítható. A teljesség megléte nélkül néhány választási lehetőséget szemléltetnék.

I. Tulajdonformát tekintve:

1. személyi és
2. közösségi tulajdon
sérelmére elkövetett

II. Elkövetés tárgyát tekintve

1. járműre
2. kulturális javak körébe tartozó tárgyakra
3. színesfémre
4. állatra és mezőgazdasági termékre
5. vagyontárgyakra

(A felsorolás nem taxatív, irányadó a dolog fogalmi meghatározása!)

III. Lopás „klasszikus” fajtái:

1. alkalmi lopás
2. *áruházi (bolti) lopás*
3. besurranásos és trükkös lopás
4. zsebtolvajlás
5. poggyászlopás

(A felsorolás nem taxatív, kizárólag néhány tipikus lopásformát neveztem meg!)

3.3. A lopás elhatárolásának kérdésköre

A lopás a vagyon elleni cselekmények alfája, jelenleg is társadalmunkban a lopás elkövetése a legelterjedtebb. Alapvetően a lopás elkövetését a lopással okozott kár szerint határoljuk el. Az elhatárolásnak a lényege, hogy az elkövetőt a Btk. vagy a 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről (a továbbiakban Szabs.) alapján vonjuk felelősségre.

Az elhatárolási értékhatár:

Értékhatár Ft-ban	Jogi minősítés
50.000 forintig	szabálysértési érték, kár, vagyoni hátrány
50.001 – 500.000 forintig	kisebb érték, kár vagyoni hátrány
500.001 – 5.000.000 forintig	nagyobb érték, kár, vagyoni hátrány
5.000.001 – 50.000.000 forintig	jelentős érték
50.000.001 – 500.000.000 forintig	különösen nagy érték
500.000.000 forintot meghaladó	különösen jelentős érték

8

(Természetesen jelen dolgozat témájához mérten nem sok relevanciával bír a jelentős érték és a felett, de a teljesség igényével mutatom be a Btk. által megfogalmazott értékhatárokat.)

3.4. Szabálysértés tükrében

A Szabs. törvény 2012. április 15-ei hatálybalépésével alakult ki a jelenleg is hatályos értékhatár, 50.000 Ft felső limittel. a korábbi szabályozáshoz képest az értékhatár 2,5 szerezére növekedett. A lopás szabálysértése megállapításának két konjunktív feltétele van, elsőként az ellopott dolog értéke ne haladja meg a felső limitet, másodikként ne jöhessen szóba a Btk. 370. § (2) bekezdés b) pontjában meghatározott minősítő körülmény.

1999. évi LXIX. törvény a szabálysértésekről

157. § (1) Aki

- a) **húszezer forintot meg nem haladó értékre lopást**, sikkasztást, jogtalan elsajátítást, orgazdaságot,
- b) **húszezer forintot meg nem haladó kárt okozva készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélést**, csalást, szándékos rongálást,
- c) **húszezer forintot meg nem haladó vagyoni hátrányt okozva hűtlen kezelést követ el**, úgyszintén aki e cselekmények elkövetését megkísérli, százezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

⁸Blaskó- Hautzinger-Madai- Pallagi- Polt-Schubauer- Büntetőjog Különös rész II. Rejtjel Kiadó, 2013. 157. oldal

2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről

177. § (1) Aki

- a) ötvenezer forintot meg nem haladó értékre lopást, sikkasztást, jogtalan elsajátítást, orgazdaságot,
- b) ötvenezer forintot meg nem haladó kárt okozva csalást, szándékos rongálást,
- c) ötvenezer forintot meg nem haladó vagyoni hátrányt okozva hűtlen kezelést követ el, úgyszintén, aki e cselekmények elkövetését megkísérli, szabálysértést követ el.

Ezen összehasonlításból az a konklúzió vonható le, hogy statisztikailag a vagyon elleni bűncselekmények száma csökken, amihez a társadalom pozitív visszhangot csatol. A számok törvénye alapján a lopás elkövetésének száma a vagyon elleni bűncselekmények számához, továbbá a vagyon elleni bűncselekmények száma és az összбүнözés rátája jelentősen csökken. Azonban az érem másik oldala, hogy az értékhatár megnövekedése inspiráló hatással lehet azon személyekre, akiket a kilátásba helyezhető szankció preventív hatása tartott vissza. Jelen szabályozás esetében az értékhatár felemelése, felbátoríthatja, kockázatvállalás rizikófaktorát csökkentheti, hiszen sok elkövető fejében az játszódik le „úgyis csak szabálysértés, nem bűncselekményt követek el”. A jogalkotó már évtizedekkel korábban helyesen ismerte fel ennek a problematikáját és ennek hatására megalkotásra kerültek olyan transzformáló körülmények, amelyek a szabálysértést bűncselekménnyé minősítik át.

3.4.1. Szabálysértést bűncselekménnyé transzformáló körülmények

1. Szabs. törvény (6) Az elkövetési érték, kár, illetve okozott vagyoni hátrány összegének megállapítása céljából érték-egybefoglalásnak van helye, ha az eljárás alá vont személy az (1) bekezdés a)-c) pontjában meghatározott ugyanolyan cselekményt több alkalommal, legfeljebb egy éven belül követte el és ezeket együttesen bírálják el. Nincs helye érték-egybefoglalásnak, ha az üzletszerű elkövetés megállapítható. Továbbá ha a szabálysértést megvalósító cselekmények folytatólagos egységbe vonhatóak.

A jogszabályból egyértelműen kitűnik, hogy négy konjunktív feltétele van:

1. 1 éven belül
2. több alkalommal
3. tulajdon elleni szabálysértést valósítson meg
4. együttesen bírálják el

Elkövetési érték megállapítása céljából érték egybefoglalásnak van helye.

Fontos kritériuma egyrészt a jogintézménynek, hogy csak és kizárólag szabálysértési értékre elkövetett lopások esetén alkalmazható. „Másképp csak ugyanolyan és még el nem évült szabálysértések esetén van rá mód. – lopást nem lehet csalással vagy sikkasztással egybefoglalni”⁹ - Érték egybefoglalás esetén, ha meghaladja az 50.000 Ft felső limitet, akkor egyrendbeli kisebb értékre elkövetett lopás vétsége megállapításának van helye.

2. 370. § (2) bekezdés b) a szabálysértési értékre elkövetett lopást

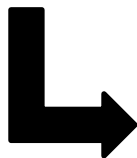
ba) bünszövetségben,

bb) üzletszerűen,

bc) dolog elleni erőszakkal - ideértve azt is, ha a dolog eltulajdonításának megakadályozására szolgáló eszközt állagsérelem okozása nélkül eltávolítják, vagy a dolog eltulajdonításának megakadályozására alkalmatlanná teszik

Ad. ba) **bünszövetség** akkor létesül, ha két vagy több személy bűncselekményeket szervezeten követ el, vagy ebben megállapodik, és legalább egy bűncselekmény elkövetését megkísérik, de nem jön létre bünszervezet.¹⁰

Ad. bb) **üzletszerűen** követi el a bűncselekményt, aki ugyanolyan vagy hasonló jellegű bűncselekmények elkövetése révén rendszeres haszonszerzésre törekszik.¹¹

Kiemelendő, hogy üzletszerűség esetében bűnhalmazatot kell megállapítani! Függetlenül attól, hogy szabálysértési értékre elkövetett lopás az üzletszerűség miatt válik bűncselekménnyé vagy bűncselekmény minősített körülménye.

Érték egybefoglalásnak nincs helye, ha üzletszerű elkövetés állapítható meg. Így, amennyiben több alkalommal megvalósított szabálysértési értékhatárt meg nem haladó lopás esetén, valamint üzletszerűség megállapításának van helye, akkor ezek a cselekmények üzletszerűen, szabálysértési értékre elkövetett több rendbeli lopásnak számítanak.

⁹ Blaskó- Hautzinger-Madai- Pallagi- Polt-Schubauer- Büntetőjog Különös rész II. Rejtjel Kiadó, 2013. 157. oldal

¹⁰ Btk. 459. § (1) 2.

¹¹ Btk. 459. § (1) 28.

Ad. bc) **dolog elleni erőszakkal - ideértve azt is, ha a dolog eltulajdonításának megakadályozására szolgáló eszközt állagsérelem okozása nélkül eltávolítják, vagy a dolog eltulajdonításának megakadályozására alkalmatlanná teszik** – e minősítő körülmény összetett törvényi egységként került megfogalmazásra. Az elkövető cselekménye eszköz- és célcselekmény részekre osztható.

1. **Célcselekmény:** lopás elkövetése (dolog jogtalan eltulajdonítási céllal történő elvétele)
2. **Eszközcselekmény:** ellenséges célzatú fizikai ráhatás dolog ellen irányuljon (megszerzést nehezítő fizikai akadály megsemmisítésével, állagsértésével jár együtt – de megállapításának az állagsérelem létrejötte nem feltétele -)

Legnagyobb relevanciával a ruházati termékek lopásában a dolog elleni erőszakként meghatározott minősítő körülmény bír. Ismeretes, hogy a vagyon elleni bűncselekmények több mint a fele lopás, ennek hatására a jogalkotó kiemelte azon eseteket, amikor „az eltulajdonítani szándékolt termék elvételét, megszerzését nehezítő fizikai akadály-, dologi ellenállás leküzdésével, a vagyontárgyat védő, óvó, rögzítő berendezések megrongálásával, eltávolításával, leárnyékolásával vagy rendeltetésellenes felnyitásával valósítja meg.”¹² A dolgok elvtele túlnyomórészt valamilyen áruvédelmi eszköz eltávolításával, vagy annak működésképtelenné tételével történik, ezért a törvényalkotó a korábbi bírói gyakorlat következtében a törvény szövegében kifejezett rendelkezést helyezett el, mely szerint a dolog elleni erőszak fogalomkörének részévé tette az áruvédelmi eszköz állagsérelem okozása nélküli eltávolítását, vagy alkalmatlanná tételét.

3.5. Bűncselekmény tükrében

A mellékelt értékhatár táblázat és a szabálysértések tükrében, nyilvánvaló, hogy alapesetben 50.000 Ft felett (kisebb értékre) elkövetett lopás esetén az elkövető bűncselekményt valósít meg.

¹²Blaskó- Hautzinger-Madai- Pallagi- Polt-Schubauer- Büntetőjog Különös rész II. Rejtjel Kiadó, 2013. 169. oldal

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

370. §

(1) Aki idegen dolgot másától azért vesz el, hogy azt jogtalanul eltulajdonítsa, lopást követ el.

(2) A büntetés vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztés, ha

a) a lopást kisebb értékre vagy

Kisebb értékre elkövetett lopás konjunktív feltételei:

1. lopást ötvenezer forintot meghaladó értékre kövessék el, de ne lépje túl az ötszázezer forintit
2. ne álljon fenn a Btk. (3) bekezdés ba) - be) pontjában meghatározott minősítő körülmény

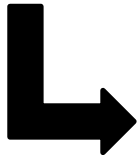
A jogalkotó a minősített esetek külön rendszerét hozta létre a tényálláson belül. A tényállás elemei közül kiragadtam azokat, amelyek véleményem szerint a ruházati termékek lopásánál minősített esetként jöhetnek szóba.

(3) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha

a) a lopást nagyobb értékre,

b) a kisebb értékre elkövetett lopást

ba) a (2) bekezdés ba)-be) pontjában meghatározott valamely módon,

Feltétel rendszere:

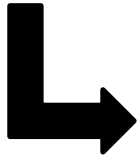
Ad. a.

1. a lopással okozott kár 500.001 – 5.000.000 Ft közötti intervallumon belül van
2. ne álljon fenn a Btk. (3) bekezdés ba) - be) pontjában meghatározott minősítő körülmény

Ad. b.

1. a lopással okozott kár 50.001 – 500.000 Ft közötti intervallumon belül van
2. a Btk. (3) bekezdés ba) – be) pontjában meghatározott módon

- (4) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha
- a) a lopást jelentős értékre vagy
 - b) a nagyobb értékre elkövetett lopást a (2) bekezdés ba)-be) pontjában meghatározott valamely módon

Feltétel rendszere:

1. Mutatis mutandis a (3) bekezdésnél leírt feltételekkel és az értékhatár változtatásával az értékhatár táblázat szerint.

3.5.1. Bűncselekményt súlyosabban büntetendő bűncselekménnyé transzformáló

körülmények:

(2) bekezdés

- ba) bünszövetségben,
- bb) üzletszerűen,
- bc) dolog elleni erőszakkal - ideértve azt is, ha a dolog eltulajdonításának megakadályozására szolgáló eszközt állagsérelem okozása nélkül eltávolítják, vagy a dolog eltulajdonításának megakadályozására alkalmatlanná teszik -,
- bd) és be) pontok jelen helyzetben nem mérvadóak!

A transzformáló körülmények értelmezése megegyezik a *Szabálysértést bűncselekménnyé transzformáló körülmények alfejezet* alatt 2-es pontban leírtakkal.

Összességében megállapítható, hogy a lopás szabálysértési, büntetőjogi szabályozása stabil, kiterjedésében korrekt, a jogalkotó felismerte a kor előrehaladtával az új elkövetési módszereket és a transzformáló körülmények bővítésével teljesnek tekinthető a jogi szabályozás. A jelenlegi jogi szabályozásban egy problémás dogmatikai kérdés van.

3.6. Dogmatikai kérdés, a kísérlet és a befejezett bolti lopás elhatárolása

A lopás elkövetési magatartása az idegen ingódolog elvétele. „A jogtudomány az elvétel értelmezésére többféle elméletet is kidolgozott, de a mai magyar jogirodalom és ítélkezési gyakorlat egységesen a dolog birtokba vétele (apprehensio) elvét fogadja el, így az elvétel a korábbi birtokállapot megszüntetését és új birtokállapot létrehozatalát jelenti. Az elvétel cselekménye szakaszokra osztható, első szakasz a dolog elmozdítása, - kikerül a birtokos

uralma alól – második szakaszban az elkövető a dolgot birtokba veszi.”¹³ Elhatárolás egyszerűnek látszik, ha az elkövetési magatartás első mozzanatban marad a cselekmény, akkor lopás kísérletét kell megállapítani. Ámbár korántsem ilyen egyértelmű, töretlen a bírói gyakorlat abban, hogy az önkiszolgáló üzletekben már az áru teljes elrejtése is befejezett bűncselekmény, függetlenül attól, hogy a lopást egyből vagy később leplezik le. Az elkövető magatartásából egyértelmű következtetést lehet levonni az eltulajdonítási célzatra. Véleményem szerint vizsgálendő, hogy az elrejtés tényét a modern vagyonvédelmi eszközöknek köszönhetően a gazdasági társaság észlelte-e?

- Természetesen, ha nem észlelte és a távozás során a telepített vagyonvédelmi technika detektálta a lopást és ezért állítja meg a biztonsági őr az elkövetőt, a töretlen bírói gyakorlat alapján egyértelmű, hogy befejezett a bűncselekmény. Bírói indokolás, hogy a termék egyértelműen az elkövető birtokába került és egyúttal kiesett a tulajdonos uralma alól. Az elkövető olyan egyedi birtokállapotot hozott létre, amelyről csak neki volt tudomása, ezzel megfosztva a vagyontárgy fölötti rendelkezési jogától. Az elkövető dolog feletti tényleges uralma kizárólag kívülálló okok miatt nem következett be, az elvételre reális lehetőség volt. -

Amennyiben az elrejtés tényét észlelték függetlenül, hogy a felügyelet alóli kivonás alatt vagy azt követően: Az elkövetési magatartás első mozzanata, miszerint a dolog kikerül a birtokos uralma alól teljes egészében megvalósul. Ámde a második mozzanatban foglaltak kétséget kizáróan nem, mivel valóban az elkövető felügyelete alá kerül, de csak kezdetlegesen, mert egyrészt a kivonás reális lehetősége fenn áll. Másrészt a tényleges uralom alatt tartás nem következik be, mert az elkövető számára idegen dolog a tulajdonlás területéről nem kerül ki – kivéve ha megsemmisíti a dolgot -, mert tulajdonos képviselőjeként a tulajdonosi alkalmazotti kör figyelmessége okán az eltulajdonításra nincs lehetőség.

„Az elvétel az eredeti birtoklás állapotának, mint uralmi, hatalmi helyzetnek a megváltoztatása, ami akkor befejezett, ha az eredeti birtokosnak nincs reális lehetősége a dolog további birtoklására, illetve arra, hogy újból annak birtokába kerüljön. Erre kerül sor, ha egy új birtokállapot már létrejött. Ekkor a lopás befejezett. A dolog jogtalan eltulajdonítását célzó magatartás nem haladja meg a kísérlet stádiumát, ameddig a birtokos jelenlétében –

¹³Blaskó- Hautzinger-Madai- Pallagi- Polt- Schubauer- Büntetőjog Különös rész II. Rejtjel Kiadó, 2013. 165. oldal

általa figyelemmel kísérve – történik és lehetősége van a beavatkozásra.” (32/2012. számú büntető elvi határozat)¹⁴ -

Véleményem szerint a stádiumok elhatárolása bolti lopások esetén azért oly bonyolult, mert a tényállásban a törvényalkotó nem fogalmaz meg eredményt, így a cselekmény két mozzanatát a körülmények teljes ismerete nélkül nem lehet elhatárolni. Álláspontom közelít ahhoz az állításhoz, hogy az elkövető, mint birtokos rendelkezik ugyan az uralma alatt tartott, számára idegen dologgal, azonban az csupán a tulajdonosi tudomásra jutásig bír jogi relevanciával.

Összességében én tartom az nézetem ahhoz, hogy hiába kívül álló okok miatt nem jön létre az új birtokállapot, de az észlelés miatt a tulajdonos folyamatosan figyelemmel kíséri a termékét, a területéről nem kerül ki és rendelkezik felette.

¹⁴<http://kuria-birosag.hu/hu/elvhat/322012-szamu-bunteto-elvi-hatarozat> (2014.10.14.)

4. A LOPÁS KRIMINOLÓGIAI MEGKÖZELÍTÉSE

A büntető anyagi jogi vizsgálat után fontosnak tartom, hogy kriminológiai aspektusból is feldolgozzuk a vagyon elleni bűncselekményeket és azok elkövetői körét. Középpontba a ruházati termékek eltulajdonítását elkövető delikvenssekkel.

A vagyon elleni bűncselekmények kriminológiai típusai:

1. alkalmi jellegű bűncselekmények
2. létfenntartást szolgáló bűncselekmények („megélhetési bűnözés”)
3. eszköz bűncselekmények (aki, azért követ el egy bűncselekményt, hogy egy másik bűncselekmény megvalósítását megkönnyítse, lehetővé tegye)
4. egzisztenciateremtő illetve fenntartó bűncselekmények (aki elégedetlen a társadalmi helyzetével és a feljebbjutás reményében követ el bűncselekményt, de **sosem a létfenntartás az oka!**¹⁵)

A vagyon elleni bűncselekmények kriminológiai típusainak megismerése nagy fokban megkönnyíti az elkövetők tipizálását és a bűncselekményeik kiváltásának okát. A továbbiakban a vagyon elleni bűncselekményeken belül a lopás elkövetői körével foglalkozunk. Az áruvédelmi eszközök kiépítésénél (lásd következő fejezet) elengedhetetlen elemezni, hogy mely területen – mely célcsoportokkal – kell/lehet a prevenció; és a veszteség minimalizálás érdekében számolni.

Milyen célcsoportokról is beszélünk? A bolti tolvajokat alapvetően három csoportba sorolhatjuk:

Professzionális tolvaj. Legfontosabb ismérve, hogy tudatosan lopási szándékkal, előzetes terv alapján megy be az üzletbe. A rá jellemző kriminológiai típusok a létfenntartást szolgáló-, az egzisztenciateremtő illetve fenntartó bűnözés. „A lopás számos esetben a megélhetésének forrása. Túlnyomórészt megrendelésre, előre kiválasztott áru(ka)t tulajdonít el nagy értékben és/vagy mennyiségben.”¹⁶ Aki az egzisztenciateremtő illetve fenntartó típus érdekében követi el, jellemzően saját igényeinek, szükségleteinek a kielégítése érdekében, hogy a társadalmi ranglétrán magasabb helyet foglaljon el. Például az elkövetőnk márkás ruhákat tulajdonít el üzletekből saját használatra, hogy ez által elfogadtassa magát vagy ő elfogadja saját magát.

¹⁵ Kriminológiai bűncselekmények és elkövetői típusok Letölthető innen: www.ajkold.elte.hu (2014.09.10.)

¹⁶ Lukács- Kákonyi- Devecsei- Kerekes- Cseh- Utassy- Marót- Ecsedi- Kékesi- Hurtik- Csengeri- Kuti- Szilágyi- Új Vagyonvédelmi Nagykönyv CREDIT 2000 KFT. 2002. 401. oldal

„A tolvajoknak általában nem több mint 5%-a a professzionális tolvaj, azonban az általuk okozott veszteségek kitehetik az összes veszteség 15-20%-át is.”¹⁷

Impulzív tolvaj. Tipikus amatőr, sohasem céltudatosan és tervezetten megy lopni az üzletekbe. Általában jó szociális helyzetben lévő személyek, akik impulzívan vásárolnak – mert általában megvásárolnak valamit – és úgy vélekednek, hogy úgyis vásárolt valamit, ezért megengedheti magának, hogy egy „apróságot” eltulajdonítson. „A lopások legnagyobb részét az impulzív tolvajok követik el, így a legnagyobb volumenű veszteséget okozva a gazdasági társaságnak.”¹⁸ Kifejezetten ennek a veszteségnek a megelőzésére jöttek létre az áruvédelmi rendszerek. (Ugyanis a professzionális tolvajok tisztában vannak a rendszerek működésével.)

Egyéb kategória. Ide azokat a személyeket soroljuk, akik olyan betegségben szenvednek, hogy tulajdonképpen nincsenek is tisztában a tetteikkel. Például szenilis, szellemileg sérült emberek.

Kivétel a kleptomán betegségben szenvedők, akik jellemzően tisztában vannak tetteikkel és azok erkölcsi súlyával, amelyet alátámaszt, hogy az elkövetés után pár óra elteltével már lelkiismeret furdalást, megbánást érezhetnek.

¹⁷Lukács- Kákonyi- Devecsei- Kerekes- Cseh- Utassy- Marót- Ecsedi- Kékesi- Hurtik- Csengeri- Kuti- Szilágyi- Új Vagyonvédelmi Nagykönyv CREDIT 2000 KFT. 2002. 401. oldal

¹⁸Lukács- Kákonyi- Devecsei- Kerekes- Cseh- Utassy- Marót- Ecsedi- Kékesi- Hurtik- Csengeri- Kuti- Szilágyi- Új Vagyonvédelmi Nagykönyv CREDIT 2000 KFT. 2002. 401. oldal

4.1. Az elkövetőkkel kapcsolatos oksági tényezők

Lopások elkövetőinek oksági tényezői ezer meg egy féle képen csoportosíthatóak. Az oksági tényezők korszakonként jelentősen változnak, de természetesen számos invariáns elemei is vannak.

Oksági tényezők általam preferált csoportjai:

1. egyénben rejlő oksági tényező

- biológiai irányzat
- pszichológiai irányzat

2. társadalomban rejlő oksági tényező

- hátrányos helyzet
- munkanélküliség
- egyenlőtlenség
- szociális háttér

1. objektív oksági tényezők

- átmeneti pénzzavar
- alacsony jövedelem
- rossz baráti környezet
- munkahely, munkával kapcsolatos problémák
- dezorganizált családi élet

2. szubjektív oksági tényezők

- anyagi haszonszerzés
- bűnözői életszemlélet
- média káros hatása
- bűncselekményekkel kapcsolatos téves, helytelen szemléletek
- felbujtás, félelem, csábítás
- kalandvágy

Tényállásonként eltérőek a háttérben rejlő domináns okok, ami nem zárja ki, hogy egyéb hatásmechanizmusok is hozzájáruljanak a kriminális magatartás választásához. Lopás elkövetésének két domináns, invariáns oka van minden társadalomban az **anyagi haszonszerzés** és **szükségletek kielégítése**.

4.1.1. Egyéni szükségletek kielégítése, egzisztencianövelés

Magyarország társadalma a világ más országainak túlnyomó hányadához hasonlóan részese a napjainkban uralkodó globális válsághelyzetnek. 2008-ban történő kirobbanását követően hazánk területére is begyűrűződött és még azóta a jelenben is tartó gazdasági világválság rengeteg ember életét teszi és fogja tönkretenni, nyomorba dönteni, életszínvonalának csökkenését eredményezni. A gazdasági világválság társadalmunkat egy kiszolgáltatott helyzetbe sodorja. Az embereknek mióta világ a világ szükségleteik, igényeik vannak. Emberi mivoltukból fakadóan azok maradéktalan kielégítésére törekszenek, ennek hatására a kiszolgáltatott helyzetben lévők hajlamosak felesleges kockázatvállalásra, könnyelmű döntések meghozatalára, amely tovább táplálja a bűnözést. A hátrányos helyzet, nincstelenség nem jelentős – szinte semleges - hatását fejt ki a ruházati termékek lopásának elterjedésében. Racionális magyarázata, hogy az egyénnek a szükségletei ártékelődnek és elsőként a túléléshez elengedhetetlen szükségletek kielégítése a cél. Elméleti síkon szóba jöhet, hogy a létminimumhoz szükséges ruházati termékeket lopáson keresztül biztosítja magának, de ismételve önmagamat nem jellemző. A megélhetési bűnözés csupán egy és érdemben nem meghatározó jelentőségű csoportja a bűnözésnek.

Második a rangsorban, amikor nem a létminimumhoz szükséges ruházat megteremtése a cél, de továbbra is a hátrányos helyzetének függvényében nincsen lehetősége kielégíteni a szükségleteit. A hátrányos helyzet háttérében állhat átmeneti munkanélküliség, alacsony jövedelem, korábbi életszínvonal drasztikus csökkenése, de véletlenül sem a nincstelenség. Az állástalanság és a bűnözés alakulásában számos kutatás állapított meg pozitív korrelációt. Ebben az esetben tehát szó sem lehet létfenntartó bűncselekményről. Véleményem szerint átmenet az alkalmi és egzisztenciateremtő és fenntartó bűncselekmények között. Egyes személyek az alkalom lehetőségével élve elégítik ki szükségleteiket. Tipikusan a célpontjukba a világmárkák közé sorolható egyes divatos áruk állnak, amelyeket más úton, módon nem szerezhetnek meg. Másrészt viszont egy társadalmi rétegbe vágyás vagy az oda történő beilleszkedés, elfogadás elősegítése végett folyamodik lopásra. Összességében megállapíthatunk egy közös tulajdonságot, hogy nem rendelkeznek kellő vásárlóerővel, de fontosnak tartják a személyes megítélésüket és ez inspirálja őket a divatos ruhák ily módon történő megszerzésére.

Napjaink társadalmában felnövekvő fiatalok világképének kialakulásában rendkívül nagymértékben közre játszik a médiaszolgáltatók szuggesztivitása. A médiaszolgáltatók által közölt divatok, trendek megragadják a társadalom erre hajlamos tagjait, akikben ennek a manipulatív effektus hatására kialakul bennük egy csoporthoz való tartozás iránti akarat. Az

egyre dinamikusabban változó divattrendek követését nem sok személy engedheti meg magának. A média mérgező hatása és a társadalom polarizálódásának eredményeként fokozatosan kialakul a gazdag, elszegényedő társadalmi réteg. Az elkövető motivációjának kialakulásában elegendő lehet az érzés, hogy nem rendelkezik elegendő vásárlóerővel a divat követéséhez. Ez az ember-ember közötti egyenlőtlenség eredménye, hogy az erre hajlamos emberben kialakul a motiváció a ruhalopás elkövetéséhez.

Hétköznapiak korán sem mondható ok, a fiatalok körében terjedt el (körülbelül 16-22 év közöttiek). Egyes fiatalok, fiatalokból álló csoportok, akik biztos anyagi háttérrel, sportpályafutással rendelkeznek, ruhalopásra vetemednek. Meglehetősen absztrakt a helyzet. - Miért is lopnak, vállalnak érthetetlen kockázatot? – Gyakorlati tapasztalatok alapján a magyarázat, hogy a baráti körükbe kiemelkedő szerepkörhöz jussanak, a fokozott adrenalin gazdag szituáció előidézése és természetesen a tömegkommunikációs eszközök hatása. Sajnálatra méltó, hogy napjaink filmjei, vagy „celebjei” azt közvetítik, hogy a bűnözés mennyire „menő” és milyen egyszerű megélhetést biztosít. Ezek az üzenetek a felgyorsult információáramlás következtében közel mindenki számára elérhetővé válnak és általa az erkölcstelenség teljes hiányában születnek példaképek.

A lopások elkövetőinél jellemzően aluliskolázottságról nem beszélhetünk. Továbbá kutatások megállapították, hogy nem a családi háttér hiánya az elsődleges tényező, ahhoz hogy a vagyon elleni bűncselekmények elkövetőivé váljanak. A motiváló tényezők között első helyen a korábban említett egzisztenciális és gazdasági helyzet áll, háttérbe szorítva a szociális hátteret.

4.1.2. Anyagi haszonszerzés

Az anyagi haszonszerzés 70-80 %-ban a lopások mozgatórugója¹⁹. A társadalom egy rétegének mindig is a „könnyű” jogtalan haszonszerzési lehetőségek kimerítése volt/lesz a célja. A ruházati termékek lopása 2-3 évvel ezelőtt nagyon inspiráló lehetőség volt. Ezek: alacsony rizikófaktor, könnyű értékesítési lehetőségek, nagy felvásárló piac és nem igényel komoly szaktudást. A teljes körű és megrendíthetetlen talpakon álló jogi szabályozástól függetlenül vonzó pénzszerzési lehetőség, mert alapesetben egyszeri, kétszeri lebukás esetén is „elenyésző” a jogkövetkezmény.

Jelenleg az áruvédelmi eszközök dinamikus fejlődésének és a gazdasági társaságok veszteségminimalizálásra fordítható költségének köszönhetően, korántsem oly vonzó anyagi

¹⁹Dr. Kovács Gyula A lopás nyomozása RTF. 2008. 20. oldal, a tipizálás során a 2003-2007. évet felölelő időszak ENYÜBS adatait figyelembe véve – betöréses lopás, zseblopás, gépjárművekkel kapcsolatos bűncselekmények nem szerepelnek -

haszonszerzési lehetőség. A technikai eszközök a lebukásnak a rizikófaktorát nagymértékben megnövelik. Nagyobb mennyiségű lopásokhoz komolyabb rálátás, szaktudás kell és mivel anyagi haszonszerzésről beszélünk egy-egy apró kellék, kiegészítő nem áll egyensúlyban a kockázatvállalással.

5. A VÉDELEM SAJÁTOSSÁGAI

A ruházati termékeket árusító boltok, bevásárlóközpontok védelme nem különbözik más kereskedelmi egységek védelmétől, mert azok területét sem csak vásárlási szándékkal látogatják. A heterogén bevásárló tömegben számos veszélyforrás is megjelenik. A veszélyforrások közt meg kell említeni a rendzavarást, rongálást, a vásárlói közönség köznyugalmának megzavarását és nem utolsósorban a bolti lopásokat. A lopások védelmi sajátossága a prevención alapszik. Megelőzésről figyelemfelhívás nélkül nem beszélhetünk, amelyre a legoptimálisabb az úgynevezett pszichológiai módszer. Pszichológiai módszer és általa a prevenció alap követelménye: a figyelem felhívó táblák kihelyezése. Itt gondolok a lopások jogi következményeit, alkalmazott vagyonvédelmi eszközöket bemutató piktogramokra. Ami az elhelyezésüket illeti, mindenképpen célszerű a bejáratok, próbafülkék tájékán mindenki számára egyértelműen és jól kivehető módon.

A ruházati termékeket árusító kereskedelmi egységek védelmének relevanciája 2008-ban érte el a tetőpontot. Amikor a gazdasági világválság Magyarország területére is begyűrűzött és elérte a vásárló erőit. Köztudott, hogy az embereknek vannak igényeik, szükségleteik, amelyeknek száz százalékban történő kielégítésére törekszenek. Ennek következménye, hogy az emberekben megnő a lopási hajlandóság. A válság begyűrűzése óta (egyik nagy áruházlánc üzleteiben) 3-4 szerez növekedési tendenciát mértek lopások területén.²⁰ Ezen statisztikából levont konklúzió ösztönözte arra a kereskedelmi egységeket, hogy a veszteségminimalizálást helyezték előbbre az elvégzendő tevékenységek sorában. „E veszteségek több tényező együttes hatásának eredményei, amelyeket teljes egészében megszüntetni nem, de minimalizálni és optimalizálni lehet és kell.”²¹ A szakirodalom „veszteség megelőzésnek” (losspreventionmanagement) nevezi. A prevenció érdekében a tehetősebb kereskedelmi cégek e feladat végrehajtására külön szakembereket foglalkoztatnak, akik komplexen és specializálódva az adott üzlet sajátosságaira elemzik, értékelik, majd ellenőrzik a veszteségek okait, mértékét és kidolgoznak egy javaslatot a szükséges technikai, személyi feltételekre és azok szervezési megoldásaira. „A szakszerűen tervezett, felépített és működtetett, veszteség-megelőző rendszerek nagyságrendekkel visszaszorítják a bolti lopások számát, amellyel növelik a kereskedelmi egységek jövedelmezőségét.”²² E szakemberek

²⁰<http://www.viszki.sulinet.hu/tananyagtar/gazdasagi/barta/vve.pdf> 1. oldal (2014.09.12.)

²¹Lukács- Kákonyi- Devecsei- Kerekes- Cseh- Utassy- Marót- Ecsedi- Kékesi- Hurtik- Csengeri- Kuti- Szilágyi- Új Vagyonvédelmi Nagykönyv CREDIT 2000 KFT. 2002. 399. oldal

²²Lukács- Kákonyi- Devecsei- Kerekes- Cseh- Utassy- Marót- Ecsedi- Kékesi- Hurtik- Csengeri- Kuti- Szilágyi- Új Vagyonvédelmi Nagykönyv CREDIT 2000 KFT. 2002. 399. oldal

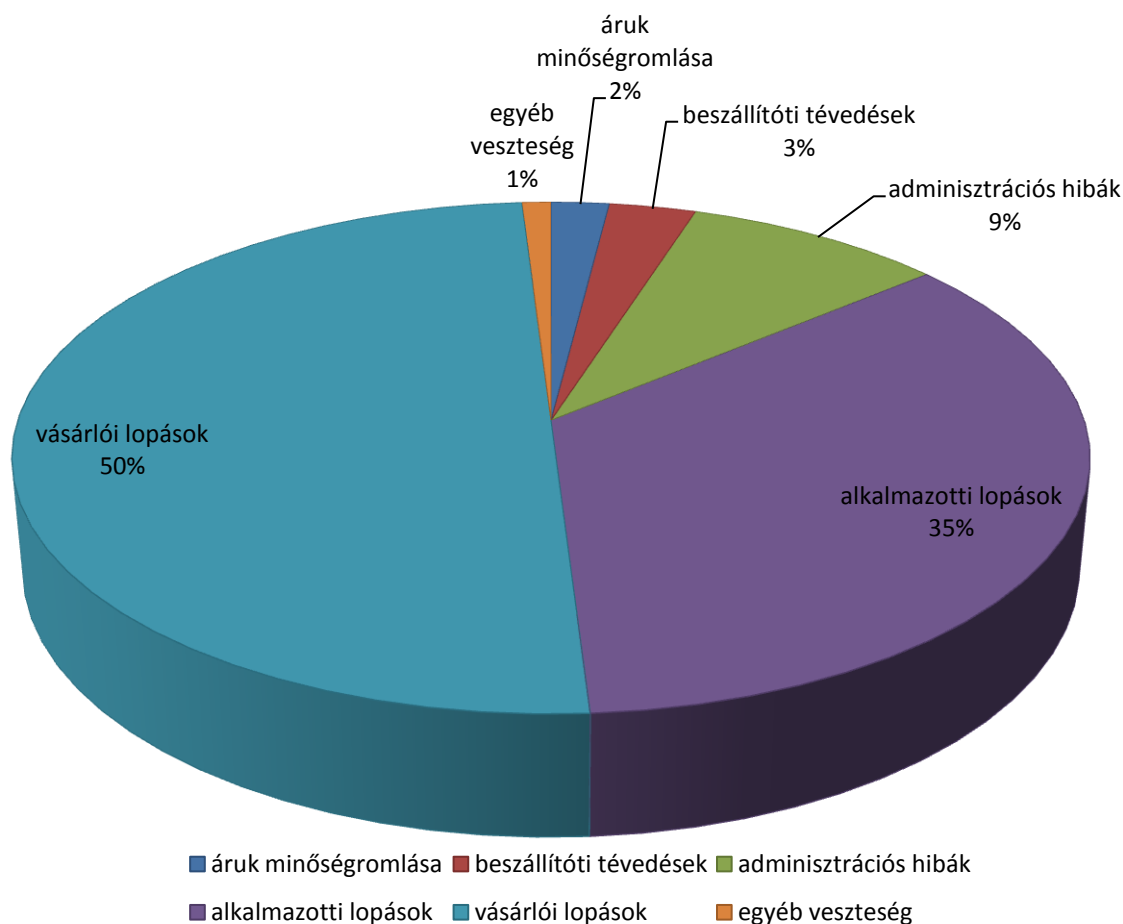
foglalkoztatása csak egy- igaz meghatározó- eleme a bolti lopások elleni preventív fellépésnek.

5.1. A legkiemelkedőbb veszteségforrások:

- áruk minőségromlása- szállítási, tárolási, csomagolási sérülések
- adminisztrációs hibák- pontatlan nyilvántartások, hibás árazás, elszámolási tévedések
- beszállítói tévedések-hiányos, vagy minőségi hibás beszállítások
- alkalmazotti lopások-közvetlen, vagy vásárlóval összejátszva elkövetett lopások
- **vásárlói lopások- közvetlen lopások, árhamisítás**
- egyéb veszteségek- fizetés hamis pénzzel, fedezetlen hitelkártyával²³

²³Lukács- Kákonyi- Devecsei- Kerekes- Cseh- Utassy- Marót- Ecsedi- Kékesi- Hurtik- Csengeri- Kuti- Szilágyi- Új Vagyonvédelmi Nagykönyv CREDIT 2000 KFT. 2002. 399. oldal

Veszteségek

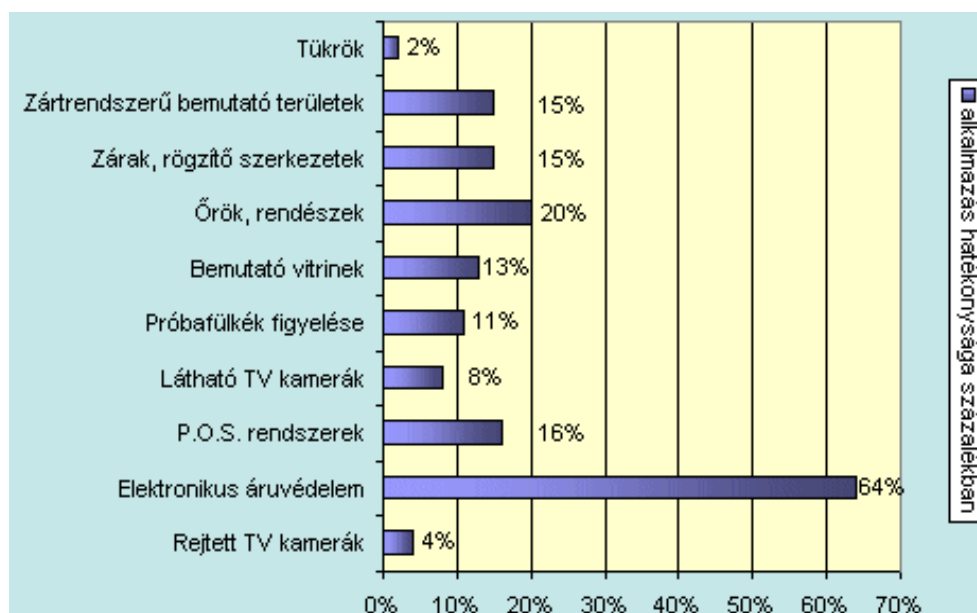
„A veszteségek arányának pontos meghatározása lehetetlen feladat, mert minden esetben (minden üzletnél) eltérő, de nagyságrendekben jól szemlélteti a grafikon, ahol a teljes veszteséget vettük 100%-nak. A grafikon szemléletesen mutatja be, hogy az összes veszteségnek több mint háromnegyedét a vásárlói és alkalmazotti lopások okozzák.”²⁴ A leghatékonyabb fellépés a korábban említett „veszteség megelőzés”, megfelelően tervezett áruvédelmi módszerek költséghatékony alkalmazása. Igénybevételének fő szabálya, hogy a védelemre fordított költség egyenes arányban álljon a veszteség által okozható kárral.

5.2. Ruházati kereskedelemben alkalmazott áruvédelmi, vagyonvédelmi módszerek, technikák:

1. áttekinthető, átlátható eladótér
2. megfelelő számú eladó jelenléte az üzletben, munkaszervezés

²⁴ Lukács- Kákonyi- Devecsei- Kerekes- Cseh- Utassy- Marót- Ecsedi- Kékesi- Hurtik- Csengeri- Kuti- Szilágyi- Új Vagyonvédelmi Nagykönyv CREDIT 2000 KFT. 2002. 399. oldal

3. biztonsági őr alkalmazása
4. optikai módszerek
5. mechanikai áruvédelmi rendszerek
6. elektronikus áruvédelmi rendszerek²⁵

1. ábra Áruvédelmi, vagyonvédelmi technikák²⁶

5.2.1. Áttekinthető, átlátható eladótér:

Az üzlet belső rendjének megfelelő kialakításával érhető el. Magasabb állványokat, sztendereket a falak mellé javasolt eltenni, továbbá az árutároló eszközöket oly módon történő elhelyezése ajánlott, hogy az üzlethelyiség teljes egészében átlátható legyen. „Egyes berendezési tárgyak, árubemutató eszközök elősegítik a lopások elleni védelmet.”²⁷ Ékes példa rá az úgynevezett „angolpult”, amely a potenciális vevő irányába üveggel zárt, ezúton csak az eladó férhet hozzá. Ez a védelmi intézkedés hatékony, esztétikailag kifogástalan, de egy teljes üzlet minden termékének a védelmére nem alkalmas. Természetesen ruházati cikkeket árusító kereskedelmi egységekben korlátozott áruk vonatkozásában használható.

5.2.2. Megfelelő számú eladó jelenlét az üzletben, munkaszervezés

Megfelelő számú eladó jelenléte szorosan kapcsolódik a próbafülke által igényelt fokozott figyelemhez. Napjainkban a nagyobb forgalmú üzletekben már külön személyzetet foglalkoztatnak a próbafülkéknél, akik figyelemmel kísérik az áruk mozgását. A vevő

²⁵<http://www.viszki.sulinet.hu/tananyagtar/gazdasagi/barta/vve.pdf> (2014.09.12.)

²⁶<http://oktel.hu/szolgaltatas/aruvedelem/> (2014.09.13.)

²⁷<http://www.viszki.sulinet.hu/tananyagtar/gazdasagi/barta/vve.pdf> 3. oldal (2014.09.12.)

felpróbálni szándékozott termékek darab számának - számos esetben már korlátozzák - megfelelő kártyát kap, amit próba után vissza kell adnia. Ezzel ellenőrizhetővé, áttekinthetővé válik a ki- és bevitt mennyiség. Ruházati termékek vonatkozásában az egyik leggyakoribb az úgynevezett „önkiszolgáló értékesítési” mód, amelynek keretében a potenciális vevő szabadon leveheti a polcról, felpróbálhatja az árucikkeket, az eladó közreműködése nélkül. Az önkiszolgáló értékesítési mód vagyonvédelmi szintje nem túl magas, azonban az üzletekben a hatalmas kínálat és velük szemben a rendkívül magas számú vevők más módon való kiszolgálása erőhiányra tekintettel kivitelezhetetlen.

2. ábra Önkiszolgáló üzlethelyiség²⁸

A vagyonvédelem hatékony működése precíz, szervezett munkát igényel az alkalmazottak között és további fokozott éberséget von maga után. Az önkiszolgáló értékesítési mód alkalmazásával párhuzamosan az áruvédelem effciens működéséhez elengedhetetlen biztonsági őr/őrök, optikai módszerek, mechanikai áruvédelmi rendszerek, elektronikus áruvédelmi rendszerek összehangolt igénybevétele.

5.2.3. Biztonsági őr alkalmazása

Vagyonvédelmi célokra őrző-védőszolgáltatást nyújtó cégek szolgáltatásai vehetők igénybe. „A biztonsági őr nyíltan, személyét felfedve általános és preventív feladatkört lát el.”²⁹ Ezen feladatkörök soraiba sorolható a veszélyforrások elhárítása, ismeretes

²⁸[http://hu.wikipedia.org/wiki/Zara_\(m%C3%A1rkan%C3%A9v\)](http://hu.wikipedia.org/wiki/Zara_(m%C3%A1rkan%C3%A9v)) (2014.09.20.)

²⁹Lukács- Kákonyi- Devecsei- Kerekes- Cseh- Utassy- Marót- Ecsedi- Kékesi- Hurtik- Csengeri- Kuti- Szilágyi- Új Vagyonvédelmi Nagykönyv CREDIT 2000 KFT. 2002. 118. oldal

veszélyforrások a korábban említettek – rendzavarás-, rongálás-, a vásárlói közönség köznyugalmának megzavarásának megakadályozása, vásárlói lopások megelőzése.

Jogai:

1. bűncselekmény és a szabálysértés elkövetésén tetten ért személyt a cselekmény abbahagyására felszólítani
2. a cselekmény folytatását megakadályozni
3. az elkövetőt elfogni és a birtokában lévő, bűncselekményből vagy szabálysértésből származó vagy annak elkövetéséhez használt dolgot, illetve támadásra alkalmas eszközt elvenni

Kötelezettségei:

1. az elfogott személyt haladéktalanul az ügyben eljárni jogosult nyomozó hatóságnak átadni, ha erre nincs módja, e szervet nyomban értesíteni

5.2.4. Optikai módszerek

A kereskedelmi egységek a vevők figyelemmel kísérésére kamerarendszert telepíthetnek és alkalmazhatnak. A kamerarendszer alkalmazása tilos olyan helyen, ahol a megfigyelés az emberi méltóságot sértheti, kifejezetten próbafülkében, öltözőben nem helyezhető el. Másik lehetősége a kereskedelmi egységeknek, hogy olyan üzletberendező praktikát vesznek igénybe, amely biztosítani tudja a helyiség átláthatóságát. Az átláthatóság az úgynevezett „tükörrendszerrel” egyaránt biztosítható, melynek megfelelő módon történő telepítése helyettesítheti valamelyest a nem mindenki által megfizethető kamerarendszert. A módszer hatásmechanizmusa, hogy a helyiségben megfelelően elhelyezett tükrök lehetővé teszik a bolt egy vagy néhány pontjáról a teljes belső tér megfigyelését.

5.2.5. Mechanikai áruvédelmi rendszerek

Ruházati kereskedelemben egyaránt használnak mechanikus áruvédelmi eszközt. Az áruvédő eszközt rögzítik az áruhoz, mely a védelmét preventív, elriasztó módon fejti ki. Hatásmechanizmusa, hogy ha a rögzített vagyonvédelmi eszközt nem szakszerűen távolítják el, akkor véglegesen károsítja, roncsolja, használhatatlanná teszi az árut. Ilyen védelmi eszköz a tintapatronos etikett, melyet gyakorta alkalmaznak ruházati kereskedelmi egységekben. Az etikett különféle vegytintát tartalmaz, amelynek közös jellemzője, hogy élénk színű, lemoshatatlan. Nem megfelelő eltávolítás esetén kifolyik és beszínezi az árut és az elkövetőt

egyaránt. Tinta az árut véglegesen károsítja, továbbá az illegálisan eltávolítani szándékozó emberi kéz felületét is beszínezi. Az etikett kizárólag erre a célra kifejlesztett hatástalanítóval lehet biztonságosan eltávolítani. Biztonságos eltávolítás következtében a festéktartály nem sérül, így a termék sem károsodik. A megoldás előnye, hogy védelmi módszerek közül az egyik legköltséghatékonyabb és nem igényel kiépített riasztórendszert sem. További előnye, hogy az áruvédelmi rendszerek közül a tintapatronos etikett elrettentő, preventív ereje viszi a prímet. Előnyök mellett a negatív oldalt is meg kell említeni. Hatalmas hátrány a többi megelőző intézkedéssel kapcsolatban, hogy egy jogtalan eltávolítási kísérlet során az áru használhatatlanná, értékesíthetlenné válik, ebből kifolyólag a gazdasági társaság teljes egészében elveszíti az áruba ruházott tőkét, mert a jövőben nem értékesíthető már.

5.2.6. Elektronikus áruvédelmi rendszerek (ElectronicArticleSurveillance, vagyis E.A.S)

5.2.6.1. Történeti áttekintés:

Az első elektronikus áruvédelmi rendszert 1960-as években-Amerikában találták fel és alkalmazták először. E rendszerek folyamatosan együtt fejlődtek a világ más technológiáival. Közel hat évtized alatt a technikák folyamatosan fejlődtek és tökéletesedtek. Az elektronikus áruvédelmi rendszer forradalmi újítás volt a maga idejében és a jelenben az alapja a mai modern biztonsági rendszereknek. Magyarországon az 1980-as években jelent meg először néhány nagyobb áruházban.

A fél évszázados fejlődés következtében hatféle elven működő rendszert dolgoztak ki a mérnökök. Ezek közül nem mindegyik bizonyult hatékonynak. Napjainkban három fő technológiát alkalmaznak széles körben.

5.2.6.2. Fő technológiák:

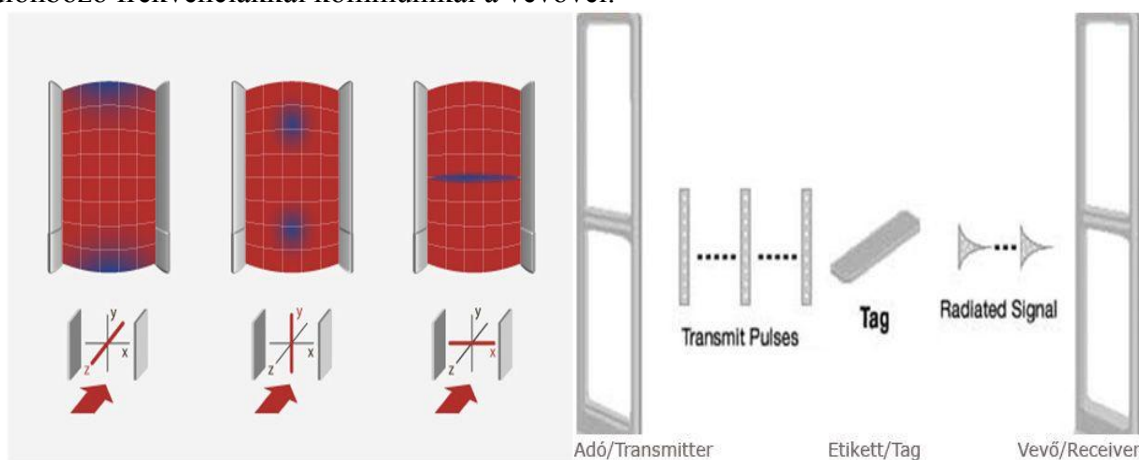
1. elektromágneses (EM)
2. akusztó-magnetikus (AM)
3. rádiófrekvenciás (RF)

„A technikák közös jellemzői, hogy elektromágneses hullámok terjedésének fizikai törvényszerűségein alapszik.”³⁰ Működésének egyik feltétele, hogy az árun etiketteket helyeznek el, amit kódolnak (aktiválnak), másik feltétele, hogy a kijáratoknál kapukat (antennákat) telepítenek, mely érzékeli az etikett által kibocsátott elektromágneses

³⁰Lukács- Kákonyi- Devecsei- Kerekes- Cseh- Utassy- Marót- Ecsedi- Kékesi- Hurtik- Csengeri- Kuti- Szilágyi- Új Vagyonvédelmi Nagykönyv CREDIT 2000 KFT. 2002. 402. oldal

hullámokat. „A rendszernek a biztonsági címkék észleléséhez szükséges és az adó-, valamint a vevőantenna iránykarakterisztikáival jellemezhető hatósugara általában a két antenna közötti térben és azok közvetlen közelében alakul ki”.³¹ Elhelyezését tekintve releváns, hogy a vevő minden esetben elhaladjon a hatósugarában. A kijáratnál elhelyezett antennákból álló rendszert kijárat, vagy exit rendszernek nevezzük. Az antenna lopási kísérlet esetén hang- és fényjelzéssel detektál.

Összességében a hatásmechanizmusa hasonló mind a három technológiának. Leegyszerűsítve a technikák közötti differencia a címkék, etikettek által generált jelekben van. A címkék, etikettek az egyik esetben elektromágneses jelekkel, a másik kettőben meg különböző frekvenciákkal kommunikál a vevővel.

3233

3. ábra Antennák működési mechanizmusa

5.2.6.3. Címkék, etikettek:

Címkék, etikettek az áru védelmi funkcióját látják el a korábban ismertetett hatásmechanizmus szerint. Karton vagy műanyag lapból készül, ami az árura vonatkozó információkat és/vagy vonalkódot tartalmaz. Címkék között megkülönböztetünk két fajtát.

I. Egyszer használatos (szaknyelv **puha címkének** hívja)

Jellemzői, hogy „az áruhoz címke, vonalkód, álvonalkód vagy más címke formájában kapcsolódik.”³⁴ Egyszerű kivitelűek, előállítások rendkívül költségtakarékos. Legelterjedtebb a papíralapú, melyet műanyag szállal vagy zárgommbal az eladni kívánt termékhez rögzítenek. Forgalomban megtalálható még az öntapadós változata is. A legnagyobb észlelési és hatástalanítási teljesítménnyel rendelkeznek a piacon. A puha címke eltávolítására nem kerül

³¹Lukács- Kákonyi- Devecsei- Kerekes- Cseh- Utassy- Marót- Ecsedi- Kékesi- Hurtik- Csengeri- Kuti- Szilágyi- Új Vagyonvédelmi Nagykönyv CREDIT 2000 KFT. 2002. 410. oldal

³²<http://bargraph.hu/products.php?page=prod&pid=15> (2014.09.20.)

³³<http://bargraph.hu/products.php?page=prod&pid=11> (2014.09.20.)

³⁴<http://www.vizski.sulinet.hu/tananyagtar/gazdasagi/barta/vve.pdf> 6. oldal (2014.09.13.)

sor a dekódolás után. Az akusztó-magnetikus-, rádiófrekvenciás technológiában egyaránt használatosak.

4. ábra Öntapadós címke³⁵

II. Többször használatos

Legfőbb tulajdonsága, hogy műanyagból készül és lehet *árucímke* vagy *etikett*. Az *árucímke* egyszerre tájékoztató és áruvédelmi funkciót is betölt. Termékhez való rögzítése rendszerint zárgombbal történik. „Technikáját tekintve készülhet deaktiválható vagy levehető változatban.”³⁶

Az *etikett* (más néven **kemény etikett**) műanyagból készül a legkülönbözőbb formákban, színekben, azonban feliratot nem tartalmaz. Az eszköz két különálló részből áll, amelyek közvetlenül rögzíthetők az áruhoz leggyakrabban egy tű segítségével. A legjelentősebb ismérve, hogy minél feltűnőbb tulajdonságokkal rendelkezzen és a lehető leg szembetűnőbb helyen legyen elhelyezve, hogy az áruvédelmi eszköz be tudja váltani a hozzá fűzött preventív reményeket. Az etikett megelőző ereje kiemelkedő, hiszen minden személyben tudatosul a termék védettsége, eltávolítása roncsolódás mentesen nem abszolválható. A kemény etikettet vásárlást követően minden esetben el kell távolítani, dekódolással nem hatástalanítható.

³⁵http://vonalkod.eu/store/index.php?term_id=4436¢er=uj_termek (2014.09.21.)

³⁶<http://www.vizki.sulinet.hu/tananyagtar/gazdasagi/barta/vve.pdf> 7.oldal (2014.09.13.)

5. ábra Kemény etikett³⁷

5.2.6.4. Forráscímkézés (sourcetagging)

Az áru védelmének ellátása idő- és élőmunka-igényes feladat. Számos esetben aránytalan sok munkával jár a címkék, etikettek applikálása. „Ennek a problémának a kiküszöbölésére hivatott az úgynevezett forráscímkézés (sourcetagging). A forráscímkézés lényege, hogy az áru védelmére szolgáló technológiákat nem a kereskedők, hanem már a termék gyártása és/vagy csomagolása során elhelyezik az adott áru(ba)n.”³⁸ Az áruk védelme megbízhatóbban, költséghatékonyabban oldható meg. Lehetővé teszi a rejtett címkék alkalmazását, amelynek a segítségével sok, addig nem vagy aránytalan nehézséggel védhető termék helyezhető ki az üzletek pultjaira. Hatalmas előnye, hogy az adott áru önkiszolgálóan lesz értékesíthető, így élő erő szabadul fel, továbbá 20-30%-kos³⁹ forgalom növekedést generálhat, miközben a veszteséget minimális szinten tartható.

³⁷<http://www.hasznaltuzletberendezes.hupont.hu/13/aruredelmi-rendszer> (2014.09.21.)

³⁸Lukács- Kákonyi- Devecsei- Kerekes- Cseh- Utassy- Marót- Ecsedi- Kékesi- Hurtik- Csengeri- Kuti- Szilágyi- Új Vagyonvédelmi Nagykönyv CREDIT 2000 KFT. 2002. 416. oldal

³⁹Lukács- Kákonyi- Devecsei- Kerekes- Cseh- Utassy- Marót- Ecsedi- Kékesi- Hurtik- Csengeri- Kuti- Szilágyi- Új Vagyonvédelmi Nagykönyv CREDIT 2000 KFT. 2002. 416. oldal

5.3. Az áruvédelmi eszközök hatástalanítása

Címkék vagy etikettek hatástalanításának két fajtája ismert:

1. dekódolás
2. áruvédelmi eszköz eltávolítása

Az áru védelmét szolgáló eszközök eltávolítására, deaktiválására úgynevezett nyitókat vagy deaktivátorokat alkalmaznak. Ezek segítségével az ellenérték megfizetése után az alkalmazott lehetővé teszi az áru problémamentes kivitelét. Nyitók vagy deaktivátorok számos fajtában léteznek. Megtalálható a nagyméretű asztalra, falra szerelhető vagy a pultba süllyeszthető változata is, de a piacon létezik kézi változat is, amely relevánsabb számunkra, hiszen a bűnelkövetők is széles palettán hozzáférhetnek. A feketepiacon számos eszköz megtalálható, amely alkalmas az áruvédelmi eszközök kijátszására. Például neodymium mágneses kampó, ami az EM technológiával működő kemény etikettek alternatív eltávolítására alkalmas eszköz. Az eszköz nemes egyszerűséggel beszerezhető, mert a leghíresebb internetes kereskedelmi websiteokon megtalálható ezen a néven. Az alternatív lehetőségek tárháza széles az egyszerűtől lásd neodymium mágneses kampó, a fejlett elektronikai eszközökig.

Összességében megállapítható, hogy kizárólag a vagyonvédelmi eszközök kombinációban történő alkalmazása teljesítheti be a hozzá fűzött reményeket.

6. ELKÖVETÉSI MÓDSZEREK, ESETTANULMÁNYOK

Kiemelt jelentőséget tulajdonítok az elkövetési módszerek bemutatásának, mert a számításba vehető módok ismerete nagyban segíti a nyomozást annak felderítési szakaszát és a bűnmegelőzést. Megkísérelem létrehozni jelen dolgozat keretében az elkövetési módszerek egy olyan rendszerét, amely áttekinthető képet nyújt a gyakorlatban ismertekről. Az általam megalkotott rendszer a legamatőrebb elkövetéstől a professzionalitás irányába halad, amelynek naprakészségét egy esettanulmányon keresztül kívánom szemléletesebbé tenni. Fontosnak tartom az elején leszögezni, hogy számos elkövetési módszer között átfedés található, de nüansznyi különbségek mindig felfedezhetők. Relevanciája a minősítés során tükröződik.

6.1. Egyszerű lopás

Az első módszer ruházati termékek vonatkozásában atipikusnak mondható. Az elkövető oldaláról a legkevesebb szakismeretet, hozzáértést igényli. Alkalmazhatóságának feltétele, hogy az üzlet lehetőség szerint ne áruházban, bevásárlóközpontban helyezkedjen el, hanem nyílt területre nyíljon. Az elkövető személy függetlenül a telepített áruvédelmi eszközöktől a termékeket jellemzően egy táskába, reklámszatyorba, ruhába rejti, nagy általánosságban elmondható, hogy az „aláöltözős, szoknyába rejtős módszer, bugazseb használata” is tipikus és egyszerű a lopás, ha a termék nincs applikálva védelmi eszközzel. Ezt követően nemes egyszerűséggel hagyja el az üzlethelyiséget. Az árukon telepített etikettek, címkék a funkciójuknak megfelelően, amint a személy az antennák hatósugarába lép, detektálja hang- és/vagy fényjelzéssel a lopási kísérletet. A detektálás tényét észelve az alkalmazott biztonsági őr – aki rendszerint feladatai végrehajtása érdekében a kijáratnál teljesíti munkakörét -, feladatkörében megkísérli a delikvenst feltartóztatni és kivizsgálni a jelzés okát, azonban a jelzés hatására az elkövető futásnak ered. Előnye, hogy a szabálysértés, bűncselekmény nem marad látenciába és az elkövetőt – ha rendelkezik az üzlet- a telepített kamerarendszer rögzíti.

6.2. Dolog elleni erőszakkal megvalósított

6.2.1. Állagsérelem okozásával: Ez alatt azt kell érteni, hogy vagy a terméket óvó, védő védelmi eszköz vagy magának az eltulajdonítani kívánt áru állagsérelemével jár együtt a lopás.

6.2.1.1. „Aláöltözős, szoknyába rejtős” módszer, bugazseb használata

Elkövetői körben közel a legelterjedtebb módszer. Elkövetésének konstans feltétele a dolog elleni erőszak – ha a vagyontárgy megszerzését nehezítő körülményt dolog elleni erőszakkal nem könnyíti meg, akkor az egyes pontba illő egyszerű lopás történik -. Az „aláöltözős, szoknyába rejtős” módszer lényege abban rejlik, hogy az árura telepített vagyónvédelmi eszközt az elkövető eltávolítja. Két féleképpen történhet, *egyrészt a ruha maradandó roncsolásával*. Pontosabban ezt úgy kell érteni, hogy a terméket védő etikett eltávolítása ruha anyagának szétbontásával, a védelmi eszköz kivágásával történik. Rendszerint saját használatra történik a lopás, mert látható rongálódások keletkeznek a terméken. (történeti kitekintés: korábban az etikettek a ruházati termékek varrása mentén voltak elhelyezve, amely során a varrás kibontásával majd könnyed összeöltésével a termék korábbi állagát vissza tudták állítani. Jelenleg az etikett két részét összefogó tű, olyan vékony, hogy a termékben kárt nem okoz így nem szükséges a varrásmentén elhelyezni) Másrészről az *etikett megsemmisítésével, rendeltetésellenes felnyitásával*, amely során a termék minősége nem sérül. A megsemmisítés jelentése egyértelmű, „barbár” módon széttörik a kemény etikettet. Eltávolításához különleges eszközök szükségesek, beszerezhető az üzletekben legálisan használt manuális etikett deaktiváló – feltétele a védelmi eszközök magas szintű ismerete a megfelelő prototípushoz szükséges deaktiváló, eltávolító műszaki cikk -, de a korábban az „5.3. Áruvédelmi eszközök hatástalanítása” alfejezetben említett neodymium mágneses kampó is. Az eszköz használat minden esetben komolyabb felkészülést igényelés kereskedelmi célú eltulajdonítást feltételez.

Elkövetési módszer sajátosságai: Időigényes és rendkívül szembetűnő, ezért megvalósítására jellemzően a próbafülkében van mód. Elkövetők bő ruhát viselnek. Zömében rendkívül sok terméket visznek be próba gyanánt. A technikai eszközök eltávolítása után a felsőruházat alá veszik, vagy a női elkövetők szoknyájuk alá rejtik. - Joggal merül fel a kérdés, hogy az etikettekkel, címkékkel mi lesz? – Valamely módszerrel történő eltávolítás után vagy a próbafülkében hagyják (aminek nagy a rizikófaktora, mert a soron következő vagy az eladó által egyből szembetűnik) vagy a próbafülkébe bevitt más termékek zsebébe rejtik, melyet visszaakasztanak a helyükre.

Ruhába rejtős módszer rendszerint különleges öltözködést igényel. Tipikusnak mondható a dupla nadrág viselete, amelyek közül a belsőnek az alja meg van kötve és az árucikkeket a belső gatyába rejtik. Továbbá gyakori jelleggel fordul elő az életben a futballisták által használt lábszárvédő és bő nadrág viselete. Az eltulajdonítani kívánt terméket/termékeket a lábszárvédőbe rejtik, amelyre ráengedve a bő nadrágot nem kelt

feltűnést. Szoknyába rejtés esetéhez kapcsolódik szorosan a „bugazseb” használata, amely során a női elkövetők a szoknyájuk belső részére zsebet varrnak, ebbe ejtik a lopott termékeket, gyors elkövetés biztosítva a pillanatok alatti elrejtetőségnek köszönhetően.

A módszer megnevezése nem túl előnyös, mert természetesen a táskába elrejtett ruhák is ugyan ebbe a csoportba sorolandóak, hiszen megegyező a végrehajtás menete. Táskába rejtés esetén tipikus a sporttáska, kisebb méretű kézipoggyász. Esetleges biztonsági őr ellenőrzés ellen a termék feltűnésmentesen elrejthető. A látens bűncselekmények száma magas. A hatékony prevenció érdekében került kifejlesztésre a tintapatronos etikett, amelynek eltávolítására kizárólag az arra a célra kifejlesztett eszközzel van mód.

6.2.1.1.1. Esettanulmány:

T. Dávid 21 éves budapesti lakossal készítettem egy interjút, amelynek célja, hogy egy esettanulmányon keresztül szemléletesebbé tegyem az elkövetési módszereket és ruha lopásának háttérében rejtőző folyamatokat. Az interjúm alanya 6-7 évvel ezelőtt 14-15 évesen követett el lopásokat. A felelősségre vonás hatására teljes mértékben tartózkodik lopás és más bűncselekmény elkövetésétől. Azóta megbánást és példaértékű magatartást tanúsít, ezért megkeresésemre reagálva egyértelműen vállalta az interjút, hogy segítse a dolgozatom megírását és ezzel is bizonyítsa a megbánását a külvilág számára.

Interjú:

1. Hány éves voltál, amikor elkövetted a bűncselekményeket?

Az elkövetéskor 14-15 éves voltam.

2. Hány alkalommal és milyen gyakorisággal követted el?

Mindössze 2 alkalommal és egy héten belül követtem el, szóval gyakoriságról nem beszélhetünk.

3. Hol követted el a lopásokat? Miért ott? Melyik üzlet/üzletek sérelmére?

Budapest belvárosában, a Váci utcában és azért ott, mert világmárkák sokasága – legdivatosabb ruhák – megtalálható ott. Zara és bershka üzletlánc üzleteiből tulajdonítottam el ruhákat.

4. Egyedül vagy akár többen mentetek?

Nem egyedül nem mentem, a két alkalommal edzésünket követően a délutáni órákban csapattársaimmal utaztam ki a Váci utcába.

5. Milyen árukat loptál el és hány darabot?

A két alkalom során 1 db farmernadrág, 2 db póló és végül 1 db hosszujjú felsővel károsítottam meg a két üzletet.

6. Milyen értékre követted el?

A ruhák egyenkénti értékeit nem tudom, de az eltulajdonított áruk együttes értéke 20.000 Ft volt.

7. Mi állt a lopások elkövetésének hátterében?

14-15 éves koromban Budapesten egy klubban futballoztam, ahol az öltözőben a focicsapat idősebb tagjainak beszélgetéséből leszűrtem, hogy honnan vannak ilyen divatos ruháik és, hogy mit, hogy szoktak csinálni. Sajnálatos módon mélyszegénységben élő családból származom, nem tehettem meg, hogy divatos ruhákat vásároljak magamnak, de irigykedtem a többiek viseletére, ezért a csapattársaktól elhallott információkat kipróbáltam.

8. Saját használatra vagy eladás céljából követted el?

Kizárólag saját használatra.

9. Milyen módszerrel, hogyan követted el a lopásokat?

Az eltulajdonítani kívánt ruhát több másik ruhával egyetemben bevittem az áruház próbafülkéjébe, ahol egy akkora lyukat csináltam a ruhára, hogy a csipogó kiférjen rajta. Miután a csipogót eltávolítottam a ruhát a saját öltözékem alá magamra vettem. A többi ruhát leadtam és kísértéltem az üzletből.

10. Milyen eszközzel csináltál a ruhára, olyan lyukat, amelyen kifért a csipogó?

Eszköz használata nélkül a kezemmel csináltam rá a lyukat.

11. Az általad kieszedett csipogóval mit kezdtél? továbbá, hogy hoztad helyre a termékeket?

A csipogót a próbafülkében hagytam. A ruhán a keletkezett lyukat édesanyám varrta be kérésemre. Neki azt állítottam, hogy barátaimtól ingyen kaptam, akik pontosan azért adták nekem, mert sérült a ruha.

12. Korábban említetted, hogy csapattársaidal voltál, ők milyen indokból és módszerrel követték el?

Különböző indokból követték el, rendszerint a márkás ruhákért, mert nem volt elegendő pénzük, de volt olyan, aki kizárólag azért, hogy a többiek között nagymenőnek tűnjön. Tudtommal ők is az általam elmondott módszerrel loptak.

13. Mi zajlódott le benned az elkövetés előtt, alatt és utána?

Az igazságot megvallva semmi különös, kis idegességet éreztem, mialatt csináltam, de miután kijöttem az üzletből minden köddé vált.

14. Hogyan jutott a hatóság tudomására hogy ruhákat lopsz?

Kezdetben fel sem fogtam mekkora butaságot csinálok, csak miután a focicsapat elnökének tudtára jutott, és ő feljelentett minket, azzal tudatosult bennem pontosan a cselekményeimnek a következménye.

15. Milyen intézkedéseket foganatosított a nyomozó hatóság veled szemben?

Először kihallgattak az ügyben, majd a későbbiekben házkutatást tartottak nálam.

16. Az elkövetésednek mi volt a jogkövetkezménye?

Miután a kihallgatás során elmondtam mindent és a házkutatás után a kár megtérítésére köteleztek, illetve pártfogót rendeltek ki mellém.

17. Tisztában voltál-e a hatályos jogi szabályozással, értékhatárokkal, azzal, hogy bűncselekményt vagy szabálysértést követsz el?

Nem. Egyedül az értékhatárt hallomásból tudtam.

18. Mennyire voltál tisztában a vagyonvédelmi eszközök működésével?

Kizárólag annyit tudtam, hogy ha a csipogót eltávolítom, akkor nem fog becsipogni a kijáratnál.

19. Ha nem buksz le folytattad volna-e a cselekményeidet?

Nem tartom valószínűnek, hogy huzamosabb ideig folytattam volna.

20. Ha üzenhetnél, valamit a hasonló korú fiataloknak mi lenne az?

Minél szélesebb körben hirdetném, hogy rossz úton jártam és az én személyes példámból tanulva mások ne kövessék el ezt a hibát. Továbbá, hogy nem éri meg a divatos ruhák, ezt a kockázatvállalást. Sokkal többre becsülendő, ha keményen megdolgozunk érte.

6.2.1.2. „Trükkös lopás”

1. Azon elkövetők csoportja, akiknek javarészt a kisebb vállalkozások állnak a célpontjukba, amelyeknek közös ismérve, hogy nem rendelkeznek vagyonvédelmi technikák széles repertoárjával. Az elkövetés sajátosságai, hogy minimum kettő elkövetővel kell számolni, akik között a feladatok megoszlanak. A tártstettesi magatartást folytató eltereli az eladó/eladók figyelmét, mialatt a másik delikvens az eltulajdonítani kívánt terméket uralma alá hajtja. Női elkövetők a korábban említett „szoknyába rejtős” módszert előszeretettel alkalmazzák. Imént bemutatott alapeset kivétel, mert nem tartozik a dolog elleni erőszak fogalomkörébe. Nyilvánvalóan a professzionális elkövetők a védelmi eszközök eltávolítására is képesek ilyen rövid idő lefolyása alatt. Különösképp, ha birtokukba vannak azok a különleges eszközök, amelyekkel másodpercek alatt véghez lehet vinni.
2. Más aspektusból a trükkös lopások részének tartjuk a megtévesztés okán azt a módszert is, amikor az elkövető a drágább termék vonalkódját egy olcsóbb – akár azonos, akár különböző – termék vonalkódjával felcseréli és ennek következtében a pénztárnál az olcsóbb áru ellenértékének megfizetésével a drágább terméket kapja meg. Vonalkód átragasztásos módszernél felmerülő dogmatikai kérdés, *Csalás* vagy *lopás* tényállását valósítja meg az elkövető?

A bírói gyakorlat megoszlik, azonban abban kérdésben mindkét álláspont képviselői egyetértenek, hogy a döntő elhatárolás – más ismérveken felül – a sértett és az eltulajdonítani kívánt dolog közti oksági kapcsolat, rendelkezési jog. Csalás elkövetése esetén a sértett önmaga rendelkezik az átadásról, ameddig lopásnál a sértett tudata nélkül kerül az elkövető birtokába.

Az egyik álláspont a *csalás* bűncselekménye törvényi tényállásának megállapítása. Indokolása, hogy a sértett alkalmazottja – pénztáros - képviselőként az adásvétel keretében – ellenérték megállapítása, átvétele, termék átadása – rendelkezik a megvásárolni kívánt áruval. A pénztáros a vonalkód felcseréléséből kifolyólag tevékenységét tévedésbe ejtés hatására végzi, ezért az elkövető nem a sértett tudata nélkül, hanem aktív, tevőleges közreműködésével jut az áruhoz, de a célja jogtalan haszonszerzés. Az imént említett tényállási elemekre tekintettel nem jogtalan eltulajdonítás valósul meg, hanem olyan tévedést eredményező cselekmény, amelynek hatására az áru a valós ár töredékért az elkövető birtokába kerül.

Másik álláspont képviselői szerint a tévedésbe ejtés a *jogtalan eltulajdonítás* megkönnyítését szolgálja. - „az önkiszolgáló üzlet sérelmére elkövetett szinte

valamennyi lopás elkövetője részéről megvalósul a tévedésbe ejtés, mert a tettes úgy tesz, mintha az ellopott dolog nem lenne nála, annak vételára alacsonyabb lenne”⁴⁰ -. A korábban írtakat szem előtt tartva, a csalás megállapításához a sértettnek magának kell rendelkeznie az áruval, de jelen esetben a pénztáros a sértett képviselőjeként nem jogosult rendelkezni az árucikkekről, nincsenek rábízva. Másrészt azért sem beszélhetünk tévedésbe ejtésről, mert a pénztárosnak nem feladata minden esetben a vonalkód és a termék beazonosítása. Továbbá a lopás elkövetési magatartásának elemzése még inkább kizárja a csalásként történő minősítést. A lopás feltétele az eltulajdonítási célú birtokbavétel, amely az árucikk ruházatba, táskába történő elrejtésében nyilvánul meg, és ezt fejezi ki a vonalkód kicserélése is, mert az a jogtalan eltulajdonítás eltitkolását, leplezését szolgálja. Tehát a vonalkód kicserélésének célja „nem az, hogy az elkövető az áruk értékének különbözetével gazdagodjon, hanem az elvétel megkönnyítése.”⁴¹

⁴⁰Liziczay Sándor: Dogmatikai kérdések az „áruházi lopások” büntetőjogi megítélése kapcsán – avagy létezik-e töretlen bírói gyakorlat? In: Rendészeti szemle 2008 56. évfolyam 12. 38. oldal

⁴¹Liziczay Sándor: Dogmatikai kérdések az „áruházi lopások” büntetőjogi megítélése kapcsán – avagy létezik-e töretlen bírói gyakorlat? In: Rendészeti szemle 2008 56. évfolyam 12. 39. oldal

6.2.2. Állagsérelem okozása nélkül, árnyékolási technikák: Ez alatt azt kell érteni, hogy a terméket óvó, védő védelmi eszköz állagsértésével nem jár együtt a lopás, de attól függetlenül dolog elenni erőszakkal valósítják meg.

6.2.2.1. „betakarós” módszer

Betakarós módszer az árnyékolási technika legegyszerűbb típusa. Hatásmechanizmusa a következő, az elkövető a védelmi eszközöket leárnyékolja, amely során meggátolja, hogy az elektromágnesen hullámokat a telepített kapuk érzékeljék. A hullámok leárnyékolására minden háztartásban megtalálható alufóliát használnak. Az etiketteket, címkéket több réteg alufóliába vagy mirelit reklámszatyorba csomagolják, amelyet a korábban említett módszerekkel – táskába, ruha alá - rejtik el. A legmodernebb elektromágneses rendszer a többi technológiához képest alufóliával nem árnyékolható le. Ez annak a fizikai ténynek köszönhető, hogy minél alacsonyabb frekvencián működik egy elektronikus rendszer annál nehezebb leárnyékolni.

6.2.2.2. „bélelt táska”

A bélelt táska a betakarós módszer tovább fejlesztett válfaja. Hatásmechanizmusát tekintve megegyeznek, de kialakításában különböznek. A bélelt táska esetében tipikusan több réteg alufóliát ragasztószalaggal összeillesztenek speciális hajtogatási technikával és egy sablon táskaformát alakítanak ki belőle. Használata során egyéntől függően sporttáskába, kézi táskába, poggyászbba, reklámszatyorba bele helyezik a kialakított „bélést”, amely leárnyékolja a vagyon védelmi eszközök által kibocsájtott hullámokat. Az elkövető lopás véghezvitele során akár az önkiszolgáló üzlethelyiségben, vagy akár a próbafülkében az eltulajdonítani kívánt terméket elrejtí a bélelt táskába. Az amatőr elkövetők kifejezetten unesztétikus béléseket készítenek, amelyek rendkívül kirívóak a külvilág számára és ezért szerencsére könnyen észlelhetőek a vásárlótömegben a potenciális elkövetők. A professzionális tolvajok, olyan magas szinten készítenek bélelt táskákat, hogy kifejezetten egy táska formájára szabják, amelyet plusz védelmi funkcióval látnak el. A bélelt táskába az egyébként szembetűnő alufóliás bélést elrejtik, az eredeti belsejének a visszavarrásával, amely csökkenti a lebukás esélyét egy esetleges biztonsági őr által foganatosított rutin ellenőrzés során. A bélelt táska, gyakori használóját rutinossá teszi az eszköz bevélttsága, feltűnésmentes mozgást kölcsönöz tulajdonosának. Utazó poggyászok, sporttáskák méretéből, kialakításából adódik, hogy azok aljában elegendő hely van kialakítani egy árnyékolt részt, ahová pakolhatóak a bűnös tevékenységből származó ruhák. Ezen egy fedlap alkalmazásával bármilyen figyelmet elterelő

tárgy, matrica elhelyezhető. Jelen elkövetési módhoz is szorosan kapcsolódik a korábban említett „trükkös” módszer általi figyelemelterelés, amely megkönnyíti az eladótérben a termék elrejtését.

6. ábra Bélelt táska⁴²

6.2.2.3. Billenő fedeles táska

Ennek a segédeszköznek a kiemelését azért tartom fontosnak, mert bemutatja a bűnözők találékonyságát, határtalan fantáziáját és, mert 2014 nyarán egy elkövetői páros több üzletből

⁴²Mind a kettő kép: <http://www.police.hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/bunugyek/elfogas-es-itelet-72-ora-alatt-videoval> (2014.10.20.)

is sikeresen lopott ezzel a módszerrel. Lényegében bélelt „táskáról” van itt is szó, csak annyi különbséggel, hogy az elkövetők egy giccsesen becsomagolt ajándékdobozt cipeltek magukkal, amelynek a teteje billenő fedeles volt, belseje meg alufóliával bélelt. Az eltulajdonítani kívánt termékeket a billenő fedél használatával könnyedén az ajándékdobozba ejtették.

7. ábra Billenő fedeles táska⁴³

A kodifikátorok és a bírói gyakorlat a bélelt táskás elkövetési módot a dolog elleni erőszak részének tekintik, ugyanis megállapítható ezen minősítés, ha a dolog eltulajdonításának megakadályozására szolgáló eszközt működésképtelenné (alkalmatlanná) teszik – bélelt táska, betakarós módszer esetén a leárnyékolással –.

A módszer terjedésének köszönhetően a vagyonvédelmi eszközöket fejlesztő gazdasági társaságok feltalálták a hatékony „ellenszerét”. „A legmodernebb elektromágneses rendszer a többi technológiához képest alufóliával nem árnyékolható le. Ez annak a fizikai ténynek köszönhető, hogy minél alacsonyabb frekvencián működik egy elektronikus rendszer annál nehezebb leárnyékolni.” - a betakarós módszernél leírtak helytállóak jelen helyzetben is.

6.3. Elkövetői szerepek

Néhány szó erejéig foglalkoznék az elkövető szerepekkel is, mert egyes módszerekhez nélkülözhetetlen. A professzionális tolvajok tervszerűen, szervezeten követik el az áruházi lopásokat. A feladataik megoszlanak, rendszerint egy fő követi el az aktív lopást, egy vagy több fő foglalkozik figyelem eltereléssel vagy az elkövető tevékenységének takarásával. A elkövető csoportban figyelői szerepet is gyakorolja valaki, aki jellemzően a bejáratnál vagy a

⁴³<http://www.police.hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/felhivasok/utazni-vagyo-tolvajok> (2014.10.20.)

bejáraton kívül végzi a rá szabott tevékenységet. Számos gyakorlati példa alátámasztja, hogy számtalanszor gépjárművel közelítik meg az üzlethelyiségeket és egy nap leforgása alatt üzletről üzletre járva követnek el számottevő bűncselekményeket.

7. LOPÁS NYOMOZÁSA⁴⁴

Mielőtt a lopás nyomozásának speciális kérdéseire rátérnék, előbb ismertetném nagyvonalakban az általános tudnivalókat. A lopás hivatalból üldözendő, közvádas bűncselekmény. Lopás elkövetése miatt büntetőeljárás csak bűncselekmény gyanúja alapján és az ellen indítható, akit bűncselekmény megalapozott gyanúja terhel.⁴⁵

7.1. Tudomásra jutás tipikus módjai: (felsorolás nem teljes!)

1. feljelentés

- sértett,
- nem sértett természetes személy,
- más hatóság tagja és hivatalos személy
feljelentése

2. bejelentés

3. az elkövető önfeljelentése

4. tettenérés

5. nyomozóhatóság észlelése

6. valamely (más) ügy nyomozása alkalmával⁴⁶

„Főszabály szerint a nyomozóhatóságnak a tudomásra jutástól számított három napon belül döntenie kell az eljárás megindításáról. Ez idő alatt a nyomozóhatóságnak meg kell győződnie a feljelentés valóságtartalmáról, ezt követően a vizsgálat tárgyát képzzi, hogy a történeti tényállás jogsértésnek minősül-e, ha igen milyen jogsértés megállapítására alkalmas, büntetőeljárás megindításának van-e akadálya, van-e hatásköre, illetékessége, szükséges-e halasztást nem tűrő nyomozási cselekményt vagy más elsődleges intézkedést fogatosítani. Amennyiben a nyomozóhatóság megválaszolja ezeket a kérdéseket egyértelműen állást tud foglalni:

- a feljelentés áttételéről
- feljelentés elutasításáról
- feljelentés kiegészítéséről vagy
- a nyomozás elrendeléséről.”⁴⁷

⁴⁴felhasznált irodalom: Dr. Kovács Gyula A lopás nyomozása RTF. 2008. 24-35. oldal, 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról, 23/2003. (VI. 24.) BM-IM együttes rendelet a belügyminiszter irányítása alá tartozó nyomozó hatóságok nyomozásának részletes szabályairól és a nyomozási cselekmények jegyzőkönyv helyett más módon való rögzítésének szabályairól

⁴⁵Vesd össze: 1998. évi XIX, törvény a büntetőeljárásról 6§ (1)-(2) bekezdés, 164.§ (2) bekezdés 170.§ (2) bekezdésével és Dr. Kovács Gyula A lopás nyomozása RTF. 2008. 24. oldal

⁴⁶Dr. Kovács Gyula A lopás nyomozása RTF. 2008. 26. oldal

A nyomozást az ügyész vagy a nyomozóhatóság rendeli el és erről feljegyzést készít. Lopás elkövetése miatt indult büntetőeljárásban – nyomozásban - fel kell deríteni a bűncselekményt, az elkövető személyét, fel kell kutatni, és biztosítani kell a bizonyítási eszközöket. A tényállást oly mértékben kell felderíteni, hogy a vádló dönthessen arról, hogy vádat emel-e. „Az iratok iktatása és szignálása után az ügy előadójának elsődleges feladata a keletkezett iratok – feljelentési jegyzőkönyv, rendőri jelentés – tanulmányozása, a rendelkezésre álló adatokból nyomozási terv készítése.”⁴⁸

23/2003. (VI. 24.) BM-IM együttes rendelet a belügyminiszter irányítása alá tartozó nyomozó hatóságok nyomozásának részletes szabályairól és a nyomozási cselekmények jegyzőkönyv helyett más módon való rögzítésének szabályairól

115. §

(3) A nyomozási terv az eljárás tárgyául szolgáló bűncselekmény rövid leírását, a nyomozás verzióit, a bizonyítás érdekében szükséges és lehetséges nyomozási cselekményeket, azok fogantatásának felelősét és határidejét tartalmazza.

(4) A nyomozás gyorsasága és a bizonyítás teljessége érdekében a nyomozás tervezése során meg kell határozni, hogy:

- a) milyen körben, összefüggésben és részletességgel kell feltárni a bizonyítás tárgyához tartozó tényeket,
- b) a bizonyítás tárgyát alkotó tények megfelelő feltárásához milyen tárgyi bizonyítási eszközöket, okiratokat kell felderíteni, összegyűjteni és biztosítani,
- c) milyen további nyomozási cselekményeket, milyen határidővel kell végrehajtani.

7.2. A nyomozást befolyásoló körülmények

Nyomozást alapvetően kettő körülmény befolyásolja:

- 1. tettes ismeretlen
- 2. tettes ismert

Ad. 1.

Ismeretlen tettes esetén a nyomozás sajátosságai egymásnak ok okozati összefüggésben következnek. Elsődlegesen a személyazonosság megállapítására kell törekedni. Bolti lopás esetén kamerafelvétel lefoglalása és elemzése során meg kell kísérelni

⁴⁷Dr. Kovács Gyula A lopás nyomozása RTF. 2008. 30. oldal és 1998. évi XIX törvény a büntetőeljárásról 170.§ (3)

⁴⁸Dr. Kovács Gyula A lopás nyomozása RTF. 2008. 31. oldal

az ismeretlen elkövető személyazonosságának megállapítását, mely folyamat során az elkövetési módszerek palettájának széleskörű ismerete révén – számos esetben az egyes módszereket meghatározott személyekhez tudjuk csatolni –, továbbá járőrök, körzeti megbízottak, nyomozók segítségének igénybevételével be kell határolni egy tettesi kört. „A potenciális személyek ellenőrzése során a bünygyi nyilvántartásokat igénybe kell venni. – büntetéseket-, kényszerintézkedések alatt állók-, daktiloszkópiái és fénykép-, DNS-profilnyilvántartás – Az elkövetői kör szűkítése érdekében közvetett módon az eltulajdonított tárgyat kell keresni - adott értékesítési lehetőségek (legális/illegális egyaránt) figyelőztetése – Inkriminális személyek vonatkozásában környezettanulmányt kell készíteni, amelynek ki kell terjedni a személy perszonális kapcsolataira, életkörülményére, vagyoni helyzetére. Költekezési vonal ellenőrzése kiemelt relevanciával bír. A nyomozást úgy kell lefolytatni, hogy a kriminalisztikai alapkérdésekre, és a bizonyítás tárgyához tartozó elemekre választ kapjunk.”⁴⁹

A nyomozás során figyelembe kell venni, hogy az áruházi lopások közel egyharmad részét maguk az alkalmazottak követik el. Ha sértetti feljelentésből jut a hatóság tudomására a lopás, akkor verziókat kell felállítani a foglalkoztatott személyekre egyaránt. A leltár hiány leplezésének bevált eszköze, hogy az alkalmazotti kör a bolti szarkák tevékenységére hivatkozik.

Ad. 2.

Ismert elkövető esetén is az Ad. 1. pontban leírt általános feladatok az elvégzendők. „Ismert elkövetőnél azonnal intézkedni kell az eltulajdonított termékek felkutatására. Tipikusnak mondható, hogy anyagi haszonszerzés miatt követik el a lopást, ezért az értékesítés szorosan kapcsolódik hozzá. – jellemzően a bűnös tevékenységből származó árut, azért se tartják meg, mert terhelő az elkövető számára – Kiemelt jelentősége van ismert tettes esetén házkutatás foganatosításának, értékesítési lehetőségek azonnali figyelőztetésének.”⁵⁰

A fent ismertetett feladatokból kétségtelenül kitűnik, hogy az áruházi lopások utólagos felderítése aránytalanul nagy nehézségekkel jár együtt, amely viszont nem áll arányosságban a ruhalopás tárgyi súlyával. Álláspontom szerint a rendőrség kizárólag az áruházi lopások megelőzése révén érhet el kiemelkedő sikereket a szabálysértések/bűncselekmények számszerű csökkenésében.

⁴⁹Dr. Kovács Gyula A lopás nyomozása RTF. 2008. 32.-33. oldal

⁵⁰Dr. Kovács Gyula A lopás nyomozása RTF. 2008. 33.-34. oldal

7.3. A folytatólágosság és az üzletszerűség speciális kérdései bolti lopások esetén

A hatóságnak nyomozása során vizsgálnia kell a folytatólágosság és üzletszerűség kérdéskörét, mert a minősítésnek kulcsfontosságú részét képi.

Folytatólágosság: Btk. 6. § (2) Nem bűnhalmazat, hanem folytatólágosan elkövetett bűncselekmény az, ha az elkövető ugyanolyan bűncselekményt, egységes elhatározással, azonos sértett sérelmére, rövid időközönként többször követ el.

Feltétel rendszere:

1. ugyan olyan bűncselekmény

- alap eset és a minősített esetek egyaránt a folytatólágosság törvényi egységébe tartoznak,
- függetlenül attól, hogy kísérleti szakban maradtak a cselekmények, vagy ha csak egyes részcsselekmények maradtak, ebben az esetben is folytatólágosság megállapításának van helye,
- különböző részcsselekményeket más elkövetői pozícióban valósít meg – cselekmény ugyanúgy egységnek minősül, és a legsúlyosabb részcsselekmény kihat az egész minősítésére

2. egységes elhatározás

- szubjektív elem, azt kell vizsgálni, hogy azonos indítóokból ered e

3. azonos sértett sérelmére

- ugyanazon az üzletláncához tartozó üzletek sérelmére – független elhelyezkedésüktől –

4. rövid időközönként

- szoros időbeli kapcsolatot jelent, akár néhány hónap is lehet – jelenlegi bírói gyakorlat jellemzően a három hónapon belül megvalósított részcsselekményeket minősíti folytatólágosnak. – megjegyezném, hogy egyes bíróságok (jellemzően Pest megyében) hajlanak arra az álláspontra, hogy hat hónapon belüli elkövetés esetén is indokolt - ⁵¹

Üzletszerűség: A 3.4.1. Szabálysértést bűncselekménnyé transzformáló körülmények alfejezet 2. bekezdés Ad. bb) pontjában leírtak az irányadóak.

⁵¹Dr. Pojnar Petra A folytatólágosság és az üzletszerűség megállapításának gyakorlati problémái az áruházi lopások esetében In: Ügyészek lapja 2008. 15. évfolyam-különszám 41-42. oldal

7.3.1. Nyomozás problémái, és az elbírálás követelménye

A folytatólagosság egységébe tartozó cselekményeket, ha a fent nevezett kritériumoknak megfelelnek, akkor egy eljárásban kell elbírálni. Nyomozás során a hatóság tudomására jutott újabb cselekmények esetén vizsgálni kell, hogy helye van-e a bűnügyek egyesítésének. „Ha a terhelt ellen már vádat emeltek és ezt követően, de a jogerős marasztaló ítéletet megelőzően derül fény olyan más cselekményre, amely a korábbi vádemelés alapjául szolgáló cselekményekkel folytatólagos egységet alkot, akkor a már benyújtott vádirat kiegészítésére és módosítására van lehetőség.”⁵² Tehát a nyomozóhatóságnak nyomban fel kell derítenie, hogy a terhelttel szemben folyik-e/folyt-e más hatósági eljárás – lopás bűncselekmény elkövetése-, tulajdon elleni szabálysértés miatt – (nyilvántartások szűrőkutató ellenőrzése). Nem elhanyagolható feladat az illetékes ügyészségek, bíróságok megkeresése és a terhelt ellen benyújtott vádiratokat, bírósági határozatokat bekérése. Relevanciája abban rejlik, hogy egy eljárásban kell elbírálni. Üzletszerűség megállapításának is alapul szolgálhat, amelynek figyelembevétele a minősítés szempontjából kiemelt fontosságú.

7.3.2. Vizsgálandó problémák köre

Alapesetben, „ha a nyomozást egy rendőrkapitányság végzi és folytatólagosság vagy üzletszerűség kritériumai fennállnak, akkor az ügyeket egyesíteni kell és egy büntetőeljárás keretében kell lefolytatni az eljárást.”⁵³ Ellenben, ha az elkövető cselekményei miatt különböző rendőrkapitányság előtt folyik az eljárás és felmerül az egységbe foglalás vagy üzletszerűség – amikor valamennyi büntetőeljárás nyomozati szakban van -, abban az esetben a nyomozásokat kell egyesíteni. - Felmerül a kérdés, hogy melyik rendőrkapitányság az illetékes ebben az esetben? – Megítélése problémás, mert az ügyészségekre a Be. 30. § (2) bekezdése vonatkozik („A különböző ügyészségek illetékességébe tartozó bűncselekmények esetében az az ügyészség jár el, amelyik az ügyben korábban intézkedett”). Tehát a megelőzés szabálya érvényesül. Ezzel szemben a rendőrség illetékességét nem a büntetőeljárás törvény, hanem a 3/2008. (I. 16.) IRM rendelet a Rendőrség nyomozó hatóságainak hatásköréről és illetékességéről szabályozza. „Rendelet úgy határozza meg az illetékességet, hogy folytatólagosság, üzletszerűség fennállása esetén az a nyomozó hatóság az illetékes, amelynek

⁵²Dr. Pojnar Petra A folytatólagosság és az üzletszerűség megállapításának gyakorlati problémái az áruházi lopások esetében In: Ügyészek lapja 2008. 15. évfolyam-különszám 43. oldal

⁵³Dr. Pojnar Petra A folytatólagosság és az üzletszerűség megállapításának gyakorlati problémái az áruházi lopások esetében In: Ügyészek lapja 2008. 15. évfolyam-különszám 44. oldal

területén a cselekmények többségét elkövették.”⁵⁴ Ezen esetben előfordulhat, hogy a rendelet rendelkezései az irányadóak.

7.3.3. Megszüntetett nyomozás esetei

Előfordulhat, hogy nyomozás során feltárták, hogy az elkövető cselekménye nem érte el a bűncselekményi értékhatárt és, ezért bűncselekmény hiányában a nyomozást meghatározott személlyel szemben megszüntették. Amennyiben a későbbiekben felmerül olyan adat e személy vonatkozásában, amellyel szóba kerülhet folytatólagosság – vagy eléri a bűncselekményi értékhatárt - vagy üzletszerűség, akkor - ha az ügyészség nem rendelte el -, lehetőség nyílik a nyomozási bírónál indítványozni a nyomozás folytatását. Kivételt képez, ha a megszüntetett ügyben gyanúsított kihallgatást nem fogantatosítottak, akkor főszabályként az ügyész, illetve a felettes ügyész rendelkezhet.

⁵⁴Dr. Pojnár Petra A folytatólagosság és az üzletszerűség megállapításának gyakorlati problémái az áruházi lopások esetében In: Ügyészek lapja 2008. 15. évfolyam-különszám 44. oldal

8. ÉRTÉKESÍTÉSI LEHETŐSÉGEK

A korábban említett 2008-as gazdasági világválság begyűrűzése, a hátrányos helyzet, munkanélküliség krízishelyzetet idézett elő, amely kedvez/kedvezett a bűnözői és orgazdai köröknek, akik a bolti minimálár feléért kínálják eladásra termékeiket. A minőségi áruk kedvező áron történő kínálása, nagyban megnöveli a termékek keresletét. Az elkövetések látenciában maradását nagyban segíti, hogy a minőségi termék megfizethetőbbé válik.

1. megrendelésre elkövetett ruha lopás esetén az értékesítés adott

A bűnös tevékenységből származó termékeket az elkövető maga értékesíti.

2. ismerősi, baráti kapcsolatok alapján történő értékesítés

Az értékesítés formái közvetlen (elkövető maga), közvetett, ismerősökön, barátokon keresztül.

3. kisebb üzletek, vállalkozások

Az értékesítés *közvetlen* formája, hogy az elkövető maga kínálja eladásra saját üzlethelyiségében.

Közvetett formában mások vállalkozásán keresztül értékesítik eladóként vagy viszonteladóként.

4. piacokon történő értékesítés

Nyilvánvaló követelménye, hogy megfelelő mennyiségben, méretekben álljon rendelkezésre az áru és természetesen minőségben - állagsérelem nélkül -. Piacokon történő értékesítés szervezett keret között működik. Jellemzően hamisított, külföldről importált termékeket kínálnak eladásra, de a bizonytalan eredetű termékek között megtalálható egyaránt a bolti lopásokból eredő is.

5. internet által történő értékesítés

Magyarországon 2013-ban a háztartások 71% rendelkezett szélessávú interneteléréssel.⁵⁵ Statisztikából lesűrhető, hogy közel a lakosság háromnegyed része felé lehetséges az értékesítés, még hozzá személytelenül. Ennek nyomán az internet a legegyszerűbb és legkisebb kockázattal járó értékesítési opció. Manapság a közösségi oldalakon vagy azok egyes csoportjaiban, valamint online piactereken, webshopokon

⁵⁵<http://www.hirado.hu/2014/01/18/brlazar-minden-haztartasban-legyen-internet-hozzaferes/> (2014.10.15)

keresztül személytelenül (álnévvel, ál email címen történő regisztráció) kínálhatóak eladásra a lopott termékek.

Értékesítési vonalak figyelése kiemelt relevanciával bír, hiszen remek esélyek nyílnak az ismeretlen elkövetők személyazonosságának megállapítására, orgazdák felkutatására és tárgyi bizonyítási eszközök beszerzésére. A felderítés eredményességének növelése érdekében véleményem szerint célszerű lenne területi szinten működő értékesítési lehetőségek vizsgálatával foglalkozó osztály/alosztály létrehozása. Meglátásaim szerint nagyban növelné a nyomozások eredményességét.

9. A MEGELŐZÉS SPECIÁLIS FELADATAI

Dolgozatom befejezésében a rendőrség speciális bűnmegelőzési feladatait foglalom össze, valamint saját gondolataimat, instrukcióimat, amellyel véleményem szerint fokozható a prevenció. Korábban a vagyonvédelem fejezetben esett szó a gazdasági társaságok megelőző intézkedésiről és lehetőségiről, most a rendőrség speciális bűnmegelőzési feladatait taglalom lopás esetén, amely nagy fokban javítja a bűnügyek felderítettségét.

- a beérkezett bejelentések, feljelentések, valamint kriminálstatisztikai adatok figyelemmel kísérése, elemzése és értékelése
- adatok elemzése és értékelése eredményeképpen úgynevezett bűnözési térkép készítése
- a bűnözési térkép adatainak figyelembe vétele a közterületi szolgálat szervezésénél
- az eltulajdonított dolgok értékesítési lehetőségeinek feltérképezése, és e lehetőségek korlátozása, illetőleg az értékesítési helyek ellenőrzése
- rendőri jelenlét fokozása (járőrszolgálat és nyomozóportyák) a bűnügyileg veszélyeztetett vagy olyan fertőzött területeken, ahol gyakrabban követtek el lopást
- együttműködés az önkormányzatokkal, társszervekkel, valamint az állami és társadalmi szervezetekkel és a gazdasági szféra szereplőivel
- modern bűnmegelőzési eszközök (pl. térfigyelő rendszerek, biztonsági kamerák, riasztóberendezések) igénybevétele
- a lopás tudomásra jutásakor – különösen az elkövető tettenérésekor vagy amennyiben segítségnyújtásra van szükség – gyors és szakszerű reagálás⁵⁶

A lopások elkövetésének a megakadályozására, elkövetők elfogására a bűnmegelőzés a leghatékonyabb módszer. Ruházati termékek lopásánál, ha az áruvédelmi eszközök nem jeleznek, akkor legközelebb leltár esetén mutatható ki csak az áruhiány. Rendkívül problémás a helyzet, mert napi leltárt nagy üzletekben szinte lehetetlen tartani, így sok esetben látenciában marad a bűncselekmény. A kamerafelvételek visszanézésével adódik némi lehetőség, de annak feldolgozása időigényes és sok esetben nem is célravezető. A lopások kiemelkedő részét a próbafülkékben követik el, ahova törvényben foglaltak szerint tilos optikai áruvédelmi rendszer felszerelése.⁵⁷ Sajnálatos módon utólagos bejelentés után a

⁵⁶Dr Kovács Gyula a lopás nyomozása RTF. 2008. 66. oldal

⁵⁷ 2005. évi CXXXIII. törvény a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól 30.§ (3)

rendőrség nyomozási lehetőségei nagyon szűk keretek közé vannak szorítva. Kamerafelvételek elemzése, esetleg személyismeret kamatoztatva visszaeső elkövető felismerése, szerencsésebb esetekben, ha a kamerarendszer rögzítette az elkövetőket és a gazdasági társaság mellékelve megküldi a nyomozóhatóságnak, abban az esetben személyismerettel vagy nyomozóportyák igénybevételével lehetőség nyílik az elkövetők figyelésére, tettenérésére, elfogására. De valljuk be, hogy a leterheltség és erők hiányában, valamint a bűncselekmények közötti súlyozás miatt nincsen erre lehetőség. Másik irány az értékesítési lehetőségek figyelőztetése, de szinten rendkívül idő és személy igényes munka. Tehát a lopások visszaszorítására a korábban említett bűnmegelőzési feladatok bizonyulhatnak hatékonyak.

- bűnügyileg fertőzött, veszélyeztetett területeken a konspirált nyomozók létszámának növelése (munkaidejüket az általános nyitva tartásokhoz igazítva), akik kellő szaktudással, személyismerettel rendelkeznek az elkövetők figyeléséhez, elfogásához (területileg frekventált helyeken; bevásárló plázák, belváros Vörösmarty-tér, Váci utca és környéke) – ezen turisztikailag felkapott területeken a konspirált jelenlét más bűncselekmények megelőzésére, megakadályozására, megszakítására is alkalmas (zsebtolvajlás, rablás)
- elkövetők által előszeretettel látogatott célpontok biztonsági-őreivel történő kölcsönös kapcsolattartás, ismert elkövetők személyleírásainak pontosítása végett, esetleges gúnynevek egymással történő megosztása
- fényképtabló megküldése a visszaeső (különös-, többszörös visszaeső) elkövetőkről – kiemelt figyelemmel a személyiségi jogok védelemére -, amely fokozza a prevenció lehetőségét
- technikai fejlődés legmodernebb vívmányainak a gyakorlatban történő kipróbálása és eredményessége esetén applikálása – gondolnék arcfelismerő rendszer telepítésére, amely egy esetleges egyezés esetén jelzéseket bocsájtana ügyeletesi feladatkört ellátó személy számára, aki haladéktalanul értesítené az utcát járó konspirált nyomozókat -
- közvetlen együttműködést a gazdasági szféra szereplőivel (telefonos kapcsolat és jelzésadás az utcát járó konspirált nyomozók és kiemelkedő üzletek között) A gyors reakálás érdekében – tettenérés, nyomon üldözés, körözvény kiadása (megfelelő személyleírás megléte esetén pl kamerafelvétel), bűncselekmény elkövetőjének visszatartása esetén minél előbb a helyszínre érkezés-.

- a bűnözői körökben teret nyert elkövetési módszerek megismertetése mind a hatóság munkatársai mind a biztonsági őrök körében

Természetesen az általam leírtak kizárólag ideális keretek között működhetnének, mivel azoknak személyi, gazdasági, munkaszervezési követelményei is vannak. A célcsoportra orientált megfelelő létszámú rendőri egység általánosságban leterheltség csökkenést eredményezhetne.

Dolgozatomban kísérletet tettem a teljesség igényére törekedve összefoglalni a ruházati terméklopások, áruházi lopások kriminalisztikai aspektusait. Reményem fejezem ki a tekintetben, hogy témakifejtésem átlátható, szemléletesen lényegre törő, kimerítő és az érdeklődők számára hiánypótló, ugyanakkor a gyakorlatban is hasznosítható.

IRODALOMJEGYZÉK

Felhasznált irodalom:

1. Balogh János Tamás A szociális háttér vizsgálata a vagyon elleni bűncselekményt elkövetők körében. In: Belügyi Szemle 2003. 51. évfolyam 11-12. 123-127 p.
2. Liziczay Sándor: Dogmatikai kérdések az „áruházi lopások” büntetőjogi megítélése kapcsán – avagy létezik-e töretlen bírói gyakorlat?. In: Rendészeti Szemle 2008. 56. évfolyam 12. 35-56. p.
3. Dr. Pojnar Petra A folytatólagosság és az üzletszerűség megállapításának gyakorlati problémái az áruházi lopások esetében. In: Ügyészek Lapja 2008. 15. évfolyam – különszám 41-51. p.
4. Blaskó Béla, Hautzinger Zoltán, Madai Sándor, Pallagi Anikó, Polt Péter, Schubauer László Büntetőjog Különös rész II. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2013.
5. Dr. Lukács György, Kákonyi Gyula, Devecsei János, Kerekes János, Cseh András, Utassy Sándor, Marót László, Ecsedi Ákos, Kékesi Gábor, Hurtik Imre, Csengeri Péter, Kuti Mihály, Szilágyi Szilárd Új Vagyonvédelmi Nagykönyv. CREDIT 2000 KFT. Budapest 2002.
6. Dr. Balláné Prof. Dr. Füstér Erzsébet, Dr. Lakatos János Kriminálisztika I. A kriminálisztika egyes elméleti kérdései. Kriminálisztikai jegyzetek és tanulmányok sorozat, Budapest, 2012.
7. Dr. Kovács Gyula A lopás nyomozása, Farkasné Halász Henrietta A természetkárosítás nyomozása, Dr. Lóczi Zsolt Az önbíráskodás és a zsarolás nyomozása RTF, Budapest 2008.
8. Korinek László A vagyon elleni bűnözés kriminológiája. In: Jogtudományi közlöny 2008. LXIII. Évfolyam 5. sz 219-238. p.

Felhasznált jogszabályi hivatkozások:

1. 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
2. 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről
3. 1999. évi LXIX. törvény a szabálysértésekről
4. 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról

5. 23/2003. (VI. 24.) BM-IM együttes rendelet a belügyminiszter irányítása alá tartozó nyomozó hatóságok nyomozásának részletes szabályairól és a nyomozási cselekmények jegyzőkönyv helyett más módon való rögzítésének szabályairól
6. 2005. évi CXXXIII. törvény a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól
7. 3/2008. (I. 16.) IRM rendelet a Rendőrség nyomozó hatóságainak hatásköréről és illetékességéről

Felhasznált internetes források:

1. <http://www.viszki.sulinet.hu/tananyagtar/gazdasagi/barta/vve.pdf> (2014.09.12.)
2. <http://mklu.hu/hnlp14/> (2014.10.11.)
3. <http://oktel.hu/szolgalatas/aruvedelem/> (2014.09.13.)
4. <http://www.hirado.hu/2014/01/18/brlazar-minden-haztartasban-legyen-internet-hozzaferes/>
5. <http://bargraph.hu/products.php?page=prod&pid=11> (2014.09.20.)
6. <http://bargraph.hu/products.php?page=prod&pid=15> (2014.09.20.)
7. [http://hu.wikipedia.org/wiki/Zara_\(m%C3%A1rkan%C3%A9v\)](http://hu.wikipedia.org/wiki/Zara_(m%C3%A1rkan%C3%A9v)) (2014.09.20.)
8. http://vonalkod.eu/store/index.php?term_id=4436¢er=uj_termek (2014.09.21.)
9. <http://www.hasznaltuzletberendezes.hupont.hu/13/aruveelmi-rendszer> (2014.09.21.)
10. http://steve4security12.blog.hu/2014/07/18/vagyonvedelem_nagyaruhazakban (2014.09.14.)
11. <http://www.police.hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/bunugyek/elfogas-es-itelet-72-ora-alatt-videoval> (2014.10.20.)
12. <http://www.police.hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/felhivasok/utazni-vagyo-tolvajok> (2014.10.20.)
13. <http://www.ajkold.elte.hu> (2014.09.10)
14. <http://kuria-birosag.hu/hu/elvhat/322012-szamu-bunteto-elvi-hatarozat> (2014.10.14.)